

IZDVOJENO I DJELIMIČNO
SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE
JEAN-CLAUDEA ANTONETTIJA,
PREDSJEDAVALAČEG VIJEĆA:
A) KONTEKST*

CLAUDE ANTONETTI

Učesnici iz Hrvatske u udruženom zločinačkom poduhvatu za koji tereti tužilaštvo bili su **Franjo Tuđman, Janko Bobetko i Gojko Šušak**. Oni su, nažalost, preminuli prije podizanja Optužnice, a što se tiče dokaza o njihovom učešću u zajedničkom planu raspoložemo uglavnom samo **predsjedničkim transkriptima**.

Stoga sam smatrao da je od ključne važnosti da se pozabavim tim transkriptima, tačnije, da obradim njih **64**. Analiza tih transkripata počinje na stranici 7 ovog mišljenja, a završava zaključcima na stranicama 57 i 58.

Na osnovu sastanaka koji su održani u **Zagrebu** pod predsjedavanjem Franje Tuđmana, ne samo da se mogu

* **Pretno vijeće III**, u sastavu: sudija Jean-Claude Antonetti, predsjedavajući sudija Árpád Prandler, sudija Stefan Trechsel, sudija Antoine Kesia- Mbe Mindua, rezervni sudija. Sekretar: g. John Hocking. Datum: 29- maj 2013. Predmet IT-04-74-T, TUŽILAC protiv Jadranka PRLIĆA, Brune STOJICA, Slobodana PRALJKA, Milivoja PETKOVIĆA, Valentina ČORIĆA, Berislava PUŠIĆA.. Izvor: http://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/bcs/130529_6.pdf

Izdvojeno mišljenje suca Claudea Antonettija napisano je na 565 stranica. Ovdje donosimo dio njegova mišljenja koji se odnosi na kontekst udruženoga zločinačkog poduhvata, tj. analizu transkripata iz ureda predsjednika Tuđmana (str. 7-75)., - koji su „uglavnom“ jedini dokaz o postojanju udruženoga zločinačkog pothvata. Tekst nije lektoriran nego ga donosimo kao u izvorniku.

shvatiti eventualne izjave karakteristične za inkriminisanu družinu zločinački poduhvat, već se može steći i cjelovita predstava o **političkom kontekstu**.

U tom dijelu obuhvatiću i zapisnike Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

Da bi se bolje razumjela djela i ponašanje **svakog od optuženih**, nužno je da se rekonstruiše **politički kontekst** ovog predmeta.

Da bi se stekla što tačnija predstava o događajima koji su se odigrali, oslanjao sam se uglavnom na predsjedničke *transkripte*, hronološkim redom, i na zapisnike Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

Takođe, kako bih stekao što tačniju predstavu o situaciji, proučio sam i druge uvrštene dokumente, prije svega dokumente Ujedinjenih nacija (izvještaje generalnog sekretara i rezolucije).

Iako se dio događaja o kojima se ovdje govori pominje u presudi, budući da je riječ o **kontekstu**, činilo mi se neophodnim da iznesem svoje mišljenje, formirano na osnovu svih posebno relevantnih dokumenata o kojima možda nije bilo dovoljno riječi u Presudi.

Pretno vijeće je prihvatilo velik broj dokumenata zvanih **Predsjedničkim transkriptima**. Ti dokumenti su manje ili više kompletni zapisnici *verbatim* razgovora između **Franje Tuđmana**, ministara njegove vlade, stranih zvaničnika i hrvatskih zvaničnika iz Republike Bosne i Hercegovine.

Postavlja se pitanje kako je tužilaštvo uspjelo da dobije te transkripte. Odgovor je dat u predmetu *Kordić i Čerkez*, u kome su svjedoci objasnili kako su napravljeni ti snimci, a potom i njihovi transkripti.¹ Ono što je veoma iznenađujuće jeste saznanje da su svi razgovori sistematski snimani, što je prisutnima izgleda bilo poznato budući da su se u prostorijama nalazili vidljivi mikrofoni.² Oni su dakle znali da se njihovi razgovori snimaju.

Nažalost, mi ne posjedujemo te tonske snimke na jeziku kojim su govorili učesnici budući da su te kasete poslije ponovo korišćene, a potom bacane.³ To otvara određeni broj problema. Tonske snimke transkribovane su za potrebe

1 Slobodan Praljak, T(f) str. 43720; Predmet Kordić i Čerkez, T(f) str. 27489, 27490.

2 Peter Galbraith, T(f) str. 6461.

3 "Replika tužilaštva na odgovore odbrane na Zahtjev tužilaštva da se prihvate 'Predsjednički transkripti'" 3. decembar 2007., par. 19.

suđenja **na engleski jezik**. Ko ih je preveo i da li prijevod odgovara formulacijama osoba koje su govorile? Isto tako, prilikom razgovora predsjednika **Franje Tuđmana** sa stranim zvaničnicima (npr. s **lordom Owenom**), ono što su i jedna i druga strana govorile prevedeno je usmeno.⁴ Da li je prevodilac, čije se prisustvo ne pominje, dobro preveo? Može se konstatovati i da u tekstu mjestimično ima praznina, kada osoba zadužena za transkribovanje snimaka nije razumjela šta je izgovoreno.

Što se tiče **dokazne vrijednosti** tih zapisa, može se dakle postaviti pitanje kolika se **težina** može pripisati takvoj vrsti zapisa. Da bi se riješila ta poteškoća, čini mi se neophodnim da se jedan zapis analizira u odnosu na sve ostale u cjelini kako bi se eventualno utvrdilo da li postoji neka ideja vodilja, nekakav automatizam u govoru i kako bi se otkrile greške. Upravo iz tog razloga sam proučio prevashodno **64 zapisa** da bih došao do **generalne strukture** koja bi mi omogućila da bolje razumijem šta je rečeno, kao i šta je onaj koji je govorio pred ostalim sagovornicima stvarno htio da kaže, pod cijenu otkrivanja nelogičnih ili čak lažnih izjava. Međutim, moram da konstatujem da su gotovo svi dijelovi transkripata prihvatljivi s gledišta relevantnosti i da imaju određenu dokaznu vrijednost, uprkos prazninama koje nažalost uočavamo u pitanjima i odgovorima.

Da bih omogućio bolje razumijevanje, morao sam da rezimiram te razgovore **dokument po dokument**, a svoje zaključke iznosim u tekstu u kurzivu koji se uvodi znakom (>). Smatrao sam to neophodnim budući da se na taj način događaji opisani u Optužnici mogu sagledati u kontekstu tih razgovora i u cjelovitom "osvjetljenju".

A) Predsjednički transkripti

1. Na 7. sjednici Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske održanoj 8. juna 1991. godine, predsjednik **Tuđman** je izjavio da su, u smislu osamostaljenja Hrvatske, bilo da je riječ o potpunom osamostaljenju ili o državnom savezu, današnje granice Hrvatske, u obliku u kome su uspostavljene poslije Drugog svjetskog rata, apsurd s upravnog, saobraćajnog i aspekta zaštite tih granica.⁵ Rješenje bi, dakle, bilo u podjeli Bosne i Hercegovine. Ta podjela bi bila u interesu kako **Srbije** tako i **Hrvatske**.

4 Peter Galbraith, T(f) str. 6461

5 P 00037 (Zapisnik sa 7. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, 8. juni 1991.), str. 5.

Muslimanska komponenta bi, pak, bila primorana da prihvati to rješenje.⁶

Po riječima **Franje Tuđmana**, hrvatsko vodstvo **HDZ-a u BiH** podržavalo je stajalište Hrvata iz Hrvatske o razgraničenju Bosne i Hercegovine i određivanju granica Hrvatske.⁷ Ukoliko bi događaji krenuli nedemokratskim tokom, hrvatski političari iz Bosne i Hercegovine morali bi da budu spremni da donose "hrvatske odluke", kao što će srpski političari donositi "srpske odluke."⁸

>Nesumnjivo je jasno da se, 8. juna 1991., predsjednik Tuđman teorijski zalaže za podjelu Republike Bosne i Hercegovine. Ove njegove izjave idu u prilog stavu tužilaštva u vezi s Velikom Hrvatskom. Postavlja se pitanje da li će se ta želja konkretizovati i djelima. Takođe treba primijetiti da su te izjave davane prije nego što se međunarodna zajednica angažovala kroz konferencije, razgovore, rezolucije, itd.

2. U okviru 36. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske održane 12. novembra 1991., Franjo Tuđman i Mate Boban uglavnom razgovaraju o različitim važnim pitanjima poput situacije u Vukovaru, u Dubrovniku, te o nacionalnom i političkom statusu hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini.⁹

- **Franjo Tuđman** saopštava da je dobio dokument koji je potpisalo 18 predstavnika Hrvata, u kojem se izvještava o tome da su se 15. oktobra 1991. sastali predstavnici Hrvata iz 18 opština Bosne i Hercegovine, među kojima su bili Gornji Vakuf, Prozor, Jablanica, Mostar, Ljubuški, Čapljina i Stolac.¹⁰

- **Franjo Tuđman** je izjavio da će Republika Hrvatska pomoći svojom podrškom i koordinacijom vojnog organizovanja u sedam opština koje se nalaze u blizini granica Banovine

6 Josip Manolić, T(F) str. 4293-4294; P 00037 (Zapisnik sa 7. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, 8 juni 1991.), str. 38 i 39.

7 P 00037 (Zapisnik sa 7. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, 8. juni 1991.), str. 8.

8 P 00037 (Zapisnik sa 7. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, 8. juni 1991.), str. 8

9 P 00068, (Zapisnik sa 36. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, sastanak Vrhovnog državnog vijeća, 12. novembar 1991.), str. 52.

10 P 00068, (Zapisnik sa 36. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, sastanak Vrhovnog državnog vijeća, 12. novembar 1991.), str. 52.

Hrvatske iz 1939., a u sastavu su Hrvatske zajednice Bosanske Posavine (Brčko, Orašje, Šamac, Odžak, Bosanski Brod, Derventa i Doboju).¹¹

- Pored toga, on je najavio da će sprovesti mobilizaciju dobrovoljaca u Bosni i Hercegovini kako bi hrvatske opštine organizovale svoju lokalnu odbranu od dobro naoružanih Srba, ali i od "sigurno podosta" naoružanih Muslimana.¹²

- **Franjo Tuđman** je izjavio da Republika Hrvatska treba da tim opštinama izda direktive da i one osnuju hrvatske zajednice opština (Bosanske Posavine, Travnička), budući da na tom području već postoje srpske zajednice.¹³

>Jasno se vidi da je u novembru 1991. više opština samoinicijativno odlučilo da se ujedine, ali će svega sedam njih, koje su u blizini Hrvatske, dobiti pomoć Republike Hrvatske. Inicijativa dakle nije potekla iz Zagreba već su je pokrenuli Hrvati Republike Bosne i Hercegovine zabrinuti zbog akcija Srba. Osim toga, treba primijetiti da bi Tuđman, da je imao namjeru da anektira ta područja, morao da kaže da će direktno intervenirati putem hrvatske vojske, no on govori samo o podršci ili koordinaciji vojnog organizovanja u sedam opština u blizini hrvatske granice.

Paradoksalno je, dakle, konstatovati da su Muslimani iz tih opština željeli da budu u sastavu Hrvatske, što ukazuje na kompleksnost problema.

3. Na 39. sjednici Vrhovnog državnog vijeća održanoj 18. novembra 1991. (kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, zamjenici ministara koji su učestvovali u radu Vijeća, državni tužilac, javni pravobranilac i šefovi informacija),¹⁴ **Franjo Tuđman** je izjavio da se ne radi o **odluci kojom se uspostavlja Zajednica Herceg-Bosne** već o **deklaraciji** koja predstavlja dokaz da Hrvati Bosne i Hercegovine rade

11 P 00068, (Zapisnik sa 36. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, sastanak Vrhovnog državnog vijeća, 12. novembar 1991.), str. 54, 55, 57 i 59

12 P 00068, (Zapisnik sa 36. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, sastanak Vrhovnog državnog vijeća, 12. novembar 1991.), str. 59.

13 P 00068, (Zapisnik sa 36. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, sastanak Vrhovnog državnog vijeća, 12. novembar 1991.), str. 57 i 58.

14 P 00080 (Zapisnik sa 39. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, 18. novembar 1991.), str. 1

na tome da osnuju svoju zajednicu, no bez odvajanja od Bosne i Hercegovine.

- Ovaj dokument ne ide u prilog teoriji o Velikoj Hrvatskoj jer, po riječima Franje Tuđmana, Hrvati iz Bosne i Hercegovine ne žele odvajanje od Bosne i Hercegovine.¹⁵

4. Predmet sastanka održanog u Zagrebu 8. januara 1992. između **Franje Tuđmana i drugih zvaničnika**, kome su prisustvovali Josip Manolić, Gojko Šušak, kao i članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine Nikola Koljević i Franjo Boras, bio je razgovor o podjeli Bosne i Hercegovine između Srba i Hrvata.¹⁶

- Po riječima **Franje Tuđmana**, Evropa i ostatak svijeta bili su skloni tome da podrže podjelu Bosne i Hercegovine između Hrvatske i Srbije kako bi se izbjeglo stvaranje islamske države u Evropi.¹⁷

>Taj sastanak omogućava da se bolje shvati pristup onih koji su smatrali da rješenje za Bosnu i Hercegovinu treba tražiti pravnim putem (referendum). Franjo Tuđman pak iznosi svoju tezu o stavu Evrope o podjeli Bosne i Hercegovine: to učvršćuje moj utisak da je Franjo Tuđman znao da će o podjeli odlučivati međunarodna zajednica i da to ne zavisi od njegove volje.

5. Dana 3. marta 1992., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak između **Franje Tuđmana i Gojka Šuška**, kome su prisustvovali **Janko Bobetko, Ivan Čermak, Ivan Milas**, kao i delegacija koju su, između ostalih, sačinjavali **Perković, Čalović, Munivrana, Adanić, Mijatović i dr. Miomir Žužul**.¹⁸

-**Franjo Tuđman** je izjavio da će izdati naređenje da se osnuju zapovjedništva.¹⁹ **Gojko Šušak** je izjavio da je poslao oružje²⁰; da **pukovnik Mikulić** njemu i generalima **Bobetku i Rosi** dnevno šalje izvještaje o aktivnostima u svakoj opštini.²¹

15 P 00080 (Zapisnik sa 39. sjednice Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske, 18. novembar 1991.), str. 46.

16 P 00108 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Zagreb, 8. januar 1992.), str. 1.

17 P 00108 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Zagreb, 8. januar 1992.), str. 48.

18 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 1. 19 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74. 20 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje

>Dakle, jasno je da je, u martu 1992. godine, na dalmatinskoj obali u Hrvatskoj, radi koordinacije osnovano zapovjedništvo i da je Hrvatska vojska obavještavana o dejstvovanju u svim opštinama.

6. Dana 4. marta 1992., Franjo Tuđman je održao sastanak sa vojnim zapovjednicima vojske Republike Hrvatske i drugim zvaničnicima.

>Vidi se da u martu 1992. godine 4. i 16. brigada HV-a djeluju u Hercegovini bez naređenja, zato što hercegovački Hrvati ne mogu da održe liniju odbrane Mostara u Popovu Polju. Cilj je odbrana od srpske vojske, ne razmišlja se o ofanzivi na bosanske Srbe budući da je ratište tada bilo u Dubrovniku, a niti o ofanzivi na Muslimane.

7. Cilj sastanka održanog **10. marta 1992.** bio je u prvom redu razgovor o rukovodstvu HDZ-BiH.²² Franjo Tuđman je objasnio da postoje tri kandidata za predsjednika HDZ-BiH.²³ Franjo Tuđman je izjavio da je **Miljenko Brkić** najbolji kandidat za predsjednika HDZ-a, a da **Mate Boban** ostaje dopredsjednik, s ulogom koncentrisanom na organizovanje organa hrvatske vlasti za hrvatsku jedinicu u Bosni i na ekonomska pitanja.²⁴ Međutim, Franjo Tuđman je rekao da će, u slučaju da **Miljenko Brkić** odbije, predsjednik biti **Mate Boban**.²⁵ Osim toga, **Franjo Tuđman** je izjavio da će **Markešić** biti razriješen dužnosti tajnika stranke i da će neko drugi biti imenovan na njegovo mjesto.²⁶

- **Mate Boban** je predložio da se u Splitu organizuje više javnih tribina HDZ-a s predstavnicima Herce-Bosne kako bi

Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74. 21 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74.
 19 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74. 20 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74. 21 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74.
 20 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74. 21 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74.
 21 P 00130 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Gojka Šuška, 3. mart 1992.), str. 74.²² P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 3.
 23 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 99
 24 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 114.
 25 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 114.

se ovi obratili Hrvatima.²⁷ **Franjo Tuđman** je prihvatio prijedloge **Mate Bobana** i zatražio od **Perice Jurića** i Drage Krpine da organizuju glavni odbor s Matom Bobanom, Kljujićem i Miljenkom Brkićem.²⁸

- **Franjo Tuđman** je izvijestio da ga je **Alija Izetbegović** pozvao na jedinstvo Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini i da mu je rekao da pusti Srbe da "se izdvoje u geto".²⁹ Po **Franji Tuđmanu**, to bi trebalo da dovede do stvaranja muslimansko-hrvatske Bosne i Hercegovine.³⁰

- **Franjo Tuđman** je izjavio da su **gospodin Vance**, kao i Evropska zajednica, ocijenili da je program koji je predložio HDZ-BiH prihvatljiv, što je veliki uspjeh.³¹

> Na osnovu tog sastanka HDZ-a može se konstatovati da je Franjo Tuđman direktno učestvovao u odlučivanju bosanskih Hrvata o tome ko će biti predsjednik HDZ-BiH, pri čemu se Mate Boban pominje kao drugi mogući kandidat. Zanimljivo je primijetiti da se čini da je Alija Izetbegović bio sklon razdvajanju u odnosu na Srbe, kako bi ono što ostane bila muslimansko-hrvatska Bosna i Hercegovina.

8. Dana 20. aprila 1992., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak **Franje Tuđmana** i međunarodnih zvaničnika.

- **Franjo Tuđman** je izjavio da ga Hrvati iz Bosne i Hercegovine mole da se neodrekne teritorija koje su prije Drugog svjetskog rata pripadale Hrvatskoj, odnosno da se ne odrekne teritorija u Bosni i hrvatskog stanovništva Bosne i Hercegovine.³²

- Po njegovim riječima, novu **Republiku Bosnu i Hercegovinu** trebalo bi da čine tri naroda, među kojima Hrvati ne bi bili manjina i u kojoj bi imali prava

26 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 121.

27 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 119.

28 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 120.

29 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 115.

30 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 115.

31 P 00134 (Predsjednički transkript sa sastanka predsjedništva HDZ-a, 10. mart 1992.), str. 112 i 113.

32 P 00167 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Warren Zimmermana i drugih, 20. april 1992.), str. 6 i 7.

kaodržavotvoran narod, nateritorijama na kojima su Hrvati većinskostanovništvo.³³

- **Franjo Tuđman** je podsjetio da je Republika Hrvatska priznala nezavisnost isuverenost Bosne i Hercegovine.³⁴

> Franjo Tuđman pred američkim ambasadorom WarrenomZimmermanom nastupa s dvostrukim diskursom. S jedne strane, on podsjeća da bosanski Hrvati od njega traže da se ne odrekne teritorija sa hrvatskim stanovništvom u Bosni, dok istovremeno kaže da je Republika Hrvatska priznala nezavisnost BiH.

9.Dana **21. jula 1992.**, u Zagrebu je održan sastanak **Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića.**

- **Alija Izetbegović** je izjavio da HVO u srednjoj Bosni pokušava da preuzme vlast na područjima na kojima Hrvati čine svega 20 do 30%, a Muslimani 60 ili 70% stanovništva.³⁵ **Alija Izetbegović** je izjavio da je HVO naoružala i/ili da mu u tome pomaže **Republika Hrvatska** i da ima mitraljeze i minobacače,³⁶ da se saradnja između HVO-a i TO-a u nekim područjima pogoršala zbog namjere HVO-a da stvori svoju državu unutar Bosne i Hercegovine.³⁷

- **Alija Izetbegović** je izjavio da se protivi tome da vojna struktura postane zamjena za strukturu civilne vlasti i odbio da se HVO legalizuje kao takav.³⁸ Naime, **Alija Izetbegović** je izjavio da, ukoliko HVO bude prihvaćen kao vojna struktura, Bosna i Hercegovina neće kao trajno rješenje priznati niti prihvatiti HVO kao zamjenu za civilne vlasti.³⁹

- **Franjo Tuđman** je odgovorio da od delegacije Predsjedništva Bosne i Hercegovine očekuje da uspostavi

33 P 00167 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, WarrenaZimmermana i drugih, 20. april 1992.), str. 6.

34 P 00167 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, WarrenaZimmermana i drugih, 20. april 1992.), str. 6.

35 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 50.

36 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 50.

37 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 36 i 37.

38 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 133 i 140.

"[v]ladu koja će odgovarati prilikama koje su nastale u ratu" i onome što traži Evropska zajednica.⁴⁰

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je **Zapadna Hercegovina** "etnički najčišći kraj", sa stanovništvom od **98% ili 99%** Hrvata.⁴¹

- **Franjo Tuđman** je uvjeravao **Aliju Izetbegovića** da će granice Bosne i Hercegovine i Hrvatske ostati onakve kakve priznaje međunarodna zajednica.⁴²

- **Franjo Tuđman** je objasnio da je Republika Hrvatska, upravo u nastojanju da se poštuju te granice, pozvala hrvatski narod da izađe na izbore i na referendum.⁴³

- **Franjo Tuđman** je **Aliju Izetbegovića** podsjetio na opredjeljenje Hrvatske da podržava jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu, no istovremeno je od njega zatražio da vodi računa o položaju Hrvata u Bosni i Hercegovini.⁴⁴ Naime, **Franjo Tuđman** je izjavio da se mora naći rješenje kako bi Hrvati bili jedna od konstitutivnih jedinica Bosne i imali pravo na dvojno državljanstvo.⁴⁵ U sedmoj tački Sporazuma postavlja se načelo da Republika Bosna i Hercegovina kroz svoje propise o državljanstvu treba da prizna pripadnike hrvatske etničke zajednice u Bosni i Hercegovini.⁴⁶

>Sastanak Franje Tuđmana i A. Izetbegovića, održan 21. jula 1992., zanimljiv je zbog toga što se razgovaralo o svim problemima.

Franjo Tuđman je ponovo insistirao na nediranjju granica. Zalagao se za to da hercegovački Hrvati moraju da imaju dvostruko državljanstvo.

Bitna stavka je tačka 5 sporazuma u kojoj stoji da je HVO sastavni dio jedinstvenih oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine.

39 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 134.

40 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 149.

41 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara i saradnika, 21. juli 1992.), str. 61

42 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 42.

43 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 43.

10. U Zagrebu je **1. avgusta 1992.** održan sastanak **Franje Tuđmana, Slobodana Praljka** i više drugih zvaničnika, među kojima su bili **Anton Tus, Vinko Vrbanc, Josip Lucić, I. Agotić, S. Letica i Jezerčić.**

- **Slobodan Praljak** je rekao da je **Ivanu Čermaku** dao preciznu etničku kartu na kojoj je jedna linija pokazivala mjesta gdje je većinsko stanovništvo hrvatsko, sa nešto muslimanskog.⁴⁷ **Slobodan Praljak** je izjavio da se **Ivan Čermak** sprema da napravi fortifikacije u skladu s tom linijom, koju je **Franjo Tuđman** nazvao "etničkom linijom".⁴⁸

- Rekao je da je od **Ivana Čermaka** zatražio da nekoliko svojih ljudi pošalje u opštine da bi se sredili organizacioni problemi.⁴⁹

- **Slobodan Praljak** je izložio probleme vezane za naoružavanje i neorganizovanost u Slavskom Brodu i Bosni, s kojima se suočavaju naročito 139., 157. 103. i 108. brigada,⁵⁰ kao i probleme u Posavini, posebno vezano za neshvatanješta Posavina znači za Republiku Hrvatsku.⁵¹ **Slobodan Praljak** je izjavio da je uništio stanicu policije u Slavskom Brodu.⁵²

>Na osnovu tog sastanka može se shvatiti uloga Slobodana Praljka i njegov stav o etničkoj podjeli Bosne i Hercegovine.

44P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 45.

45 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 49.

46 P 00336 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i nekih od njihovih ministara isaradnika, 21. juli 1992.), str. 129

47 P 00353 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Slobodana Praljka, Antona Tusa i drugih, 1. avgust 1992.), str. 30 i 31.

48 P 00353 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Slobodana Praljka, Antona Tusa i drugih, 1. avgust 1992.), str. 30 i 31.

49 P 00353 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Slobodana Praljka, Antona Tusa i drugih, 1. avgust 1992.), str. 29.

50 P 00353 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Slobodana Praljka, Antona Tusa i drugih, 1. avgust 1992.), str. 24.

51 P 00353 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Slobodana Praljka, Antona Tusa i drugih, 1. avgust 1992.), str. 26.

52 P 00353 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Slobodana Praljka, Antona Tusa i drugih, 1. avgust 1992.), str. 27 i 28

11. U Zagrebu je **29. avgusta 1992.** održan sastanak **Franje Tuđmana, Alijzetbegovića, Mate Bobana, Josip Manolića i Gojka Šuška.**

- **Franjo Tuđman** je izjavio da nema razloga da gradovi Nevesinje i Gacko budu u hrvatskom dijelu, ali da postoji problem hrvatske Bosanske Posavine.⁵³

- Izjavio je da je Hrvatska prihvatila **400.000 izbjeglica** iz Bosne i Hercegovine, uglavnom **Muslimana**, i da Hrvatska omogućava snabdijevanje **Bosne i Hercegovine.**⁵⁴

> ***Na tom sastanku Franje Tuđmana, Alije Izetbegovića i Mate Bobana govorilo se o položaju 400.000 izbjeglica.***

12. Dana **11. septembra 1992.**, u Zagrebu je održan sastanak kome su prisustvovali **Franjo Tuđman, Slobodan Praljak i Gojko Šušak.**

- **Franjo Tuđman** je izjavio da će Hrvatska ustrajati u tome da područja koja su bila dio **Banovine Hrvatske** demografski i geopolitički pripadaju Hrvatskoj.⁵⁵

> ***Taj sastanak je omogućio da se govori o Banovini, koja je, po Franji Tuđmanu, demografski i geografski dio Hrvatske.***

13. Na sastanku sa Hrvatima iz Republike Bosne i Hercegovine održanom 17. septembra 1992., **Franjo Tuđman** je izjavio da je Hrvatska branila Hercegovinusa HVO-om zato da bi se tamo uspostavila hrvatska vlast i iskazao je namjeru datu vlast i održati.⁵⁶ **Franjo Tuđman** je pozvao da se radi na jedinstvu vojneorganizacije i političke vlasti.⁵⁷

- **Jadranko Prlić** je pomenuo pomoć Hrvatske u odbrani hrvatske teritorije u Bosni i Hercegovini.⁵⁸

53 P 00414 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 29. avgust 1992.), str. 41.

54 P 00414 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 29. avgust 1992.), str. 19.

55 P 00466 (Zapisnik sa sastanka HVO-a kojem su prisustvovali Franjo Tuđman, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 11. septembar 1992.), str. 54.

56 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 69.

57 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 69.

- **Franjo Tuđman je podsjetio na stav Hrvatske, koja se zalaže za to da se Bosna i Hercegovina organizuje u tri konstitutivne jedinice.**⁵⁹

- **Jadranko Prlić** je izjavio da vojnici HVO-a i organi vlasti imaju za cilj formiranje i uređenje Bosne i Hercegovine u skladu sa načelima Evropske zajednice, odnosno konstituisanje Bosne i Hercegovine u tri nacionalne jedinice.⁶⁰

- **Franjo Tuđman** je izjavio da će se, ako Bosna ne bude vodila računa o interesima Hrvata, Hrvatska opredijeliti za secesiju, pri čemu će jedan dio pripasti Srbiji, drugi Hrvatskoj, a ostaće muslimanska država koja neće moći da pretenduje na stvaranje neke veće islamske države u Evropi.⁶¹ **Franjo Tuđman** je izjavio da će, kako bi se osigurala područja koja su od bitnog značaja za Hrvatsku, muslimanski dio između srpskog dijela **Cazinske i Bihaćke krajine nužno biti vezan za Hrvatsku.**⁶²

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je problem Bosne i Hercegovine od istorijskog i geopolitičkog značaja za Hrvatsku.⁶³ U preambuli Ustava Hrvatske rečeno je da održanje hrvatske državnosti podrazumijeva i **Banovinu Hrvatsku.**⁶⁴ Objasnio je da je **priznanje nezavisnosti Hrvatske od strane evropske i međunarodne zajednice bilo osnov za nastavljanje hrvatske politike u Bosni i Hercegovini.**⁶⁵ **Franjo Tuđman je izjavio da je od ključne**

58 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 29.

59 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 80.

60 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 28.

61 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 80 i 81.

62 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 75.

63 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 65.

64 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 67.

važnosti da se ustroji vojska i da se odbrane Hercegovina i Bosanska Posavina.⁶⁶

- Pored toga, **Franjo Tuđman** se izjasnio u prilog potpisivanja sporazuma između Hrvatske i Bosne i Hercegovine kako bi Hrvatska dobila legalitet za angažman u Bosni i Hercegovini.⁶⁷

- Rekao je da Muslimani iz Bosne i Hercegovine mogu da se naoružavaju samopreko Hrvatske i izjavio da Hrvatska namjerava da poštuje rezolucije Savjet bezbjednosti.⁶⁸

- Pozvao je na izbjegavanje svađe s Muslimanima, ali je takođe rekao da se ne trebapodvesti pod politiku **Alije Izetbegovića** ili bilo koju drugu muslimansku politiku.⁶⁹

- Izjavio je da bi Hrvati mogli da izgube Bosnu i Hercegovinu ako zaborave da postoji težnja Muslimana da se stvori islamska država u Bosni i Hercegovini.⁷⁰

- Izjavio je da je Izetbegović tokom pregovora odbio da potpiše vojni sporazum, koji bi Hrvatima omogućio da se direktno angažuju u Bosanskoj Posavini.⁷¹

- Izjavio je da je za pregovore i prijateljstvo s Muslimanima.⁷²

> Na osnovu tog sastanka s predstavnicima HDZ-a vidi se da je na kraju upozoreno na stav međunarodne zajednice i da se govorilo o postojanju tri konstitutivne jedinice u BiH.

65 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 65 i 66.

66 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 67.

67 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 78.

68 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 76.

69 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 69.

70 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 70.

71 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 71

72 P 00498 (Zapisnik sa sastanka rukovodstva Hrvatske s predstavnicima HDZ-a i bosanskih Hrvata, kojimje predsjedavao Franjo Tuđman, 17. septembar 1992.), str. 73.

Treba da se napomene da je Izetbegovićevo odbijanje Tuđmana onemogućilo da direktno interveniše u Posavini.

14. Na sastanku održanom u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu **26. septembra 1992.** godine, kome su prisustvovali **Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak, Hrvoje Šarinić i J. Lucić, Franjo Tuđman** je izjavio da bi zaključivanje sporazuma o ustrojstvu Bosne i Hercegovine bilo mudro rješenje za okončanje tog rata.⁷³

- **Franjo Tuđman** je izjavio da teška politička i vojna situacija Hrvata čini nužnim da se potpiše sporazum kojim bi se opravdalo angažovanje Hrvatske.⁷⁴

- **Franjo Tuđman** je izrazio svoju zabrinutost zbog težnji Muslimana da preuzmu kontrolu nad područjima Bosne i Hercegovine koja je oslobodio i na kojima vlast ima HVO.⁷⁵

- **Slobodan Praljak** je govorio o razgovorima vođenim u vladi o tome da se izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine dopusti da uđu u Hrvatsku budući da se već nalaze na teritoriji gdje žive Hrvati.⁷⁶ Prema riječima **Slobodana Praljka**, te izbjeglice treba potom da se u Hrvatskoj pošalju na granicu, a dalje "kako god znaju".⁷⁷ Slobodan Praljak je međutim izjavio da će biti teško istjerati osobe koje su se nastanile na teritoriji Travnika, naglasivši nužnost njihovog istjerivanja da bi Hrvati na području Travnika ostvarili majoritet.⁷⁸

- **Franjo Tuđman** je izjavio da će Srbi dati hrvatska područja od 100 km uz rijeku Savu, koja su bila u sastavu autonomne **Banovine Hrvatske**.⁷⁹ Dodao je i da Srbi nude teritoriju koja

73 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 6 i 7.

74 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 10.

75 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 6.

76 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 17.

77 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 17.

78 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 17 i 18.

se prostire do Bosanskog Broda, drugim riječima, dali bi im više ukoliko obje strane prestanu s borbama.⁸⁰

- **Franjo Tuđman** je saopštio da je **Panić** u Ujedinjenim nacijama iznio da Hrvatska u Bosni i Hercegovini ima **30.000** regularnih i **10.000** neregularnih vojnika i insistirao je na neophodnosti vojne saradnje s Muslimanima da bi Hrvati mogli braniti svoje pozicije.⁸¹

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je HVO-u rekao da se brani, ali i da pregovara s obje strane.⁸²

> ***Jasno je da se Franjo Tuđman u septembru 1992. zalaže za pregovore s Muslimanima i da se vode razgovori sa Srbima.***

15. Dana 27. novembra 1992., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održana je **5. sjednica Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost (VONS)**, a prisustvovali su joj **Franjo Tuđman, Janko Bobetko i Hrvoje Šarinić**.

- **Franjo Tuđman** je objasnio da Hrvati moraju raditi na tome da Bosna i Hercegovina bude organizovana kao "zajednica tri konstitutivna naroda gdje hrvatski narod ima osiguran svoj položaj",⁸³ ali ako međunarodna zajednica dopusti da Srbi izdvoje svoja područja, Muslimani moraju biti saveznici Hrvata, da bi se očuvali hrvatski interesi.⁸⁴

> ***Ta izjava Franje Tuđmana pred Vijećem za obranu 27. novembra 1992. nedvosmislena je: kaže se da BiH mora da bude uređena kao zajednica tri konstitutivna naroda i da bi, ako međunarodna zajednica dopusti Srbima da izdvoje***

79 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 10.

80 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 10.

81 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 10.

82 P 00524 (Zapisnik sa 2. sjednice Vlade HVO-a, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Slobodan Praljak, Gojko Šušak i drugi, 26. septembar 1992.), str. 10.

83 P 00822 (Zapisnik sa 5. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Janko Bobetko i Hrvoje Šarinić, 27. novembar 1992.), str. 52.

84 P 00822 (Zapisnik sa 5. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Janko Bobetko i Hrvoje Šarinić, 27. novembar 1992.), str. 52.

svoja područja, Muslimani morali da budu saveznici Hrvata. Primjetno je da se ne pominju događaji u Prozoru...

16. Dana 5. decembra 1992., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak kojim je predsjedavao **Franjo Tuđman**, a prisustvovali su mu **Janko Bobetko**, **Gojko Šušak** i drugi zvaničnici.

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je Hrvatska osigurala hrvatsku teritoriju u zapadnoj Bosni i Hercegovini, što je od strateške važnosti za Hrvatsku.⁸⁵ Pored toga, po riječima **Franje Tuđmana**, hrvatski narod u Bosni i Hercegovini uživa punu samostalnost na području HZ HB, kao i međunarodno priznanje, a ima pravo i na onaj dio Bosanske Posavine koji je nastanjen pretežno Hrvatima.⁸⁶

- **Franjo Tuđman** je istakao da se priznanje prava Hrvata u Bosanskoj Posavini može postići putem razgraničenja.⁸⁷ Dodao je da je u istorijskom i strateškom interesu Hrvatske da Srbima ili bilo kome drugom ne prepusti područje Cazinsko-bihaćke krajine, zbog geopolitičkog i strateškog položaja Hrvatske.⁸⁸

- **Franjo Tuđman** je izjavio da se sada može razgovarati o unutrašnjem uređenju Bosne i Hercegovine u federalnu zajednicu tri naroda.⁸⁹

> U decembru 1992., Franjo Tuđman govori o važnosti Bosanske Posavine za sigurnost Republike Hrvatske, pri čemu je ipak ne svojata nego ponovo govori o ustrojstvu Bosne i Hercegovine koja bi se sastojala od tri naroda.

85P 00866 (Zapisnik sa sastanka kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, kojem su prisustvovali Janko Bobetko, Gojko Šušak, nedavno imenovani zvaničnici Ministarstva unutarnjih poslova i nedavnoimenovani zapovjednici zona i gardijskih brigada, 5. decembar 1992.), str. 8 i 10.

86 P 00866 (Zapisnik sa sastanka kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, kojem su prisustvovali Janko Bobetko, Gojko Šušak, nedavno imenovani zvaničnici Ministarstva unutarnjih poslova i nedavnoimenovani zapovjednici zona i gardijskih brigada, 5. decembar 1992.), str. 9

87 P 00866 (Zapisnik sa sastanka kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, kojem su prisustvovali Janko Bobetko, Gojko Šušak, nedavno imenovani zvaničnici Ministarstva unutarnjih poslova i nedavnoimenovani zapovjednici zona i gardijskih brigada, 5. decembar 1992.), str. 10.

88 P 00866 (Zapisnik sa sastanka kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, kojem su prisustvovali Janko Bobetko, Gojko Šušak, nedavno imenovani zvaničnici Ministarstva unutarnjih poslova i nedavnoimenovani zapovjednici zona i gardijskih brigada, 5. decembar 1992.), str. 11.

89 P 00866 (Zapisnik sa sastanka kojim je predsjedavao Franjo Tuđman, kojem su prisustvovali Janko Bobetko, Gojko Šušak, nedavno imenovani zvaničnici Ministarstva unutarnjih poslova i nedavnoimenovani zapovjednici zona i gardijskih brigada, 5. decembar 1992.), str. 9.

17. Dana 15. januara 1993., u Zagrebu je održan sastanak kojem prisustvuju Tuđman, Cyrus Vance, lord Owen, Ahtisaari, Alija Izetbegović i Mate Boban.

- **Mate Boban** izjavljuje da podržava **Vance-Owenov plan**.⁹⁰

Ahtisaarije primijetio da je jedna od pozitivnih stvari u tom procesu saradnja hrvatske i muslimanske delegacije.⁹¹

- **Mate Boban** je izjavio da u Mostaru muslimanska strana ima udio od 50% u privremenoj izvršnoj vlasti⁹² (Izetbegović nasuprot tome tvrdi da u Mostaru nema nijednog muslimanskog predstavnika)⁹³ i da u nekim opštinama slobodne zone, posebno u Konjicu, Vakufu i Jablanici, Muslimani u privremenoj izvršnoj vlasti sudjeluju sa 100%.⁹⁴

- **Mate Boban** je takođe izjavio da Hrvati od prvog dana predlažu Muslimanima da se osnuje zajedničko zapovjedništvo za obje vojske.⁹⁵

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je nekim Hrvatima koji su zajednicu Herceg-Bosnu htjeli da proglase konstitutivnim dijelom Hrvatske preporučio da organizuju referendum i da sarađuju s Muslimanima.⁹⁶

> Taj sastanak na visokom nivou između glavnih aktera pokazuje da se Mate Boban slaže sa Vance-Owenovim planom i da Franjo Tuđman ispoljava rezerve u vezi sa stavom nekih Hrvata koji Herceg-Bosnu žele da proglase konstitutivnim dijelom Hrvatske te kaže da treba organizovati referendum i saradivati s Muslimanima.

90 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 37.

91 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 17

92 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 37 i str. 38.

93 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 35.

94 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 38.

95 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 39.

96 P 01158 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Owena, Ahtisaarija, Alij Izetbegovića i Mate Bobana, 15. januar 1993.), str. 45.

18. Dana 20. januara 1993., održan je u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu sastanak kojem su prisustvovali **Franjo Tuđman, Cyrus Vance, lord David Owen i predstavnici bosanskih Hrvata.**

- **Franjo Tuđman** se izjasnio za saradnju s Muslimanima kako bi se odvrtila srpska agresija.⁹⁷

> ***Ponovo se, i to u prisustvu lorda Owena i Cyrusa Vancea, govori o saradnji s Muslimanima.***

19. Na 8. sjednici Predsjedničkog vijeća održanoj u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, kojoj su prisustvovali **Franjo Tuđman, Antun Vrdoljak, Ivan Milas, Gojko Šušak, Vladimir Šeks, Jure Radić** i drugi, **Ivan Milas** je izjavio da zvanična propaganda treba **da naglašava njihovu odanost međunarodnom poretku.**⁹⁸

> ***Nema nikakve sumnje da se afirmiše poštovanje međunarodnog poretka odstrane Hrvatske.***

Takođe se ponovno konstatuje nužnost saradnje između Hrvata i Muslimana.

20. Na 2. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost (VONS), **Franjo Tuđman** je pročitao dopis koji mu je uputio **Jadranko Prlić**, a u kojem ovaj kaže da će HVO, ako se situacija pogorša, zatražiti vojnu pomoć Hrvatske.⁹⁹

> ***Na sjednici Vijeća za obranu, Franjo Tuđman čita dopis Jadranka Prlića ukome se govori o eventualnoj vojnoj pomoći.***

21. Na 4. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost (VONS), **Franjo Tuđman** je izjavio da Hrvati moraju ustrajati u svom stavu da Bosna i Hercegovina treba

97 P 01240 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Cyrusa Vancea, lorda Davida Owena i hrvatskih predstavnika iz BiH, 20. januar 1993.), str. 1

98 P 01297 (Zapisnik sa 8. sjednice Predsjedničkog vijeća, kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Antun Vrdoljak, Ivan Milas, Gojko Šušak, Vladimir Šeks, Jure Radić i drugi, 25. januar 1993.), str. 31.

99 P 01325 (Zapisnik sa 2. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Jure Radić, Vladimir Šeks, P. Jurković, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi, 27. januar 1993.), str. 5.

da ostane **samostalna**, ali samo kao zajednica tri konstitutivna naroda.¹⁰⁰

> Taj sastanak, održan 24. februara 1993., pokazuje jednoglasnost u pogledu podrške Vance-Owenovom planu, kao i želju da Republika Bosna i Hercegovina ostane samostalna.

22. Na sastanku održanom 8. marta 1993. godine između **Tuđmana** i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima su bili **Mate Boban** i **Mirko Lasić**, **Pero Skopljak**, predsjednik HDZ-a u Vitezu i potpredsjednik HVO-a u Vitezu,¹⁰¹ izjavio je da je održan sastanak predsjednika HVO-a i HDZ-a iz pet opština srednje Bosne (Travnik, Novi Travnik, Busovača, Zenica i Vitez) u cilju realnog informisanja o položaju hrvatskog naroda u srednjoj Bosni.¹⁰²

- **Mate Boban** je izjavio da je "Herceg Bosna tu i ona trajno ostaje"¹⁰³ i da je zadatak bosanskih Hrvata "**tamo Hrvatsku zadržati i stvoriti**".¹⁰⁴

- Uoči posjete turskog predsjednika, **Franjo Tuđman** je izjavio da zasad, s jedne strane, treba **izbjegavati izazivanje sukoba s Muslimanima i pokazati spremnost na saradnju, ali da, s druge strane, ne treba ni u čemu popuštati**.¹⁰⁵

100P 01544 (Zapisnik sa 4. jednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS) kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Josip Manolić, Jure Radić, Žarko Domljan, Vladimir Šeks, Mladen Vedriš, Ivan Jarnjak, dr. Zdenko Škrabalo i drugi, 24. februar 1993.), str. 24

101P 01622 (Zapisnik sa sastanka Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima subili Mate Boban i Mirko Lasić, 8. mart 1993.), str. 9.

102P 01622 (Zapisnik sa sastanka Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima subili i Mate Boban i Mirko Lasić, 8. mart 1993.), str. 9.

103P 01622 (Zapisnik sa sastanka Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima subili i Mate Boban i Mirko Lasić, 8. mart 1993.), str. 28.

104P 01622 (Zapisnik sa sastanka Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima subili i Mate Boban i Mirko Lasić, 8. mart 1993.), str. 29.

105P 01622 (Zapisnik sa sastanka Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima subili i Mate Boban i Mirko Lasić, 8. mart 1993.), str. 34, 35 i 36.

106P 01622 (Zapisnik sa sastanka Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne i HVO-a, među kojima subili i Mate Boban i Mirko Lasić, 8. mart 1993.), str. 42

- **Gojko Šušak** je izjavio da je "**Praljak [...] dolje stalni**" i da je napravio spisak imena pukovnika koje tamo treba poslati.¹⁰⁶

> **Taj sastanak Franje Tuđmana i predstavnika opština srednje Bosne, održan 8.marta 1993., obiluje informacijama. S jedne strane, vidi se da je Franjo Tuđman savjetovao umjerenost kako bi se izbjegli sukobi, kao i to da je Slobodan Praljak poslat u Bosnu i Hercegovinu na stalnoj osnovi.**

23. Sastanak Franje Tuđmana, Mate Bobana i Alije Izetbegovića, održan u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu 27. marta 1993., **Franji Tuđmanu** je bioprilika za izjavu da je čuo kako **Praljaka** kaže da vjeruje da Hrvati griješe prema Muslimanima u Herceg-Bosni. Istom prilikom je Tuđman potvrdio svoj pristanak da **Praljaktamo ode**.¹⁰⁷

- **Franjo Tuđman** je izjavio da, u slučaju da svijet podrži Srbe, Muslimani i Hrvati moraju saradivati.¹⁰⁸

> **Još jednom se ističe potreba saradnje. Može se takođe primijetiti da Tuđman na neki način osuđuje maltretiranje Muslimana.**

24. Na sedmoj sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu bezbjednost (VONS), održanoj 15. aprila 1993., **Franjo Tuđman** je izjavio da je **Mati Boban** savjetovao da saraduje s Muslimanima i da **izbjegava sukobe "iz strateških razloga"**.¹⁰⁹

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je francuskim, američkim i ruskim predstavnicima predložio da se Vance-Owenov plan svede na "**tri konstitutivne jedinice**"¹¹⁰ i izvjestio

107P 01739 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, njegovih saradnika (među kojima su bili Gojko Šušak i Ivan Jarnjak), Mate Bobana i Alije Izetbegovića, 27. mart 1993.), str. 27.

108P 01739 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, njegovih saradnika (među kojima su bili Gojko Šušak i Ivan Jarnjak), Mate Bobana i Alije Izetbegovića, 27. mart 1993.), str. 30.

109P 01883 (Zapisnik sa 7. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Jure Radić, Hrvoje Šarinić, Mate Granić i drugi, 15. april 1993.), str. 18.

110P 01883 (Zapisnik sa 7. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Jure Radić, Hrvoje Šarinić, Mate Granić i drugi, 15. april 1993.), str. 9 i 10

jeosvojojnamjerida sturskom vladompotpišesporazumo prijateljstvu i saradnji.¹¹¹

> Na tom sastanku Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost, održanom 15. aprila 1992., Franjo Tuđman ponovo izražava spremnost na saradnju s Muslimanima. Primjetno je da nema nikakvog konkretnijeg pominjanja događaja u Sovićima i Doljanima.

25. Na 8. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost (VONS), održanoj 27. aprila 1993., **Franjo Tuđman** je izjavio da je strateški interes i Zapada i Hrvatske da se s Muslimanima sarađuje, ali da treba voditi računa o tome da se zadrže teritorije u BiH za koje je Hrvatska zainteresovana.¹¹²

- **Franjo Tuđman** je izjavio da "**svijet [...] neće dopustiti da izvršimo [...] etničko čišćenje, znači [...] nekakav kompromis je nužan**".¹¹³

- **Franjo Tuđman** je poslije toga objasnio u čemu bi se ti kompromisi mogli sastojati: u prihvatanju **Ahtisarijevih, Cutilleirovih, Vanceovih i Owenovih** prijedloga, te u pristajanju na ustupke u istočnoj Slavoniji i Baranji.¹¹⁴ On dodaje da bi takav kompromis za Hrvate bio najmanje bolno rješenje.¹¹⁵

111P 01883 (Zapisnik sa 7. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Jure Radić, Hrvoje Šarinić, Mate Granić i drugi, 15. april 1993.), str. 3 prijevoda Prlićeve obrane.

112P 02122 (Zapisnik sa 8. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Stipe Mesić, Miroslav Tuđman, Josip Manolić, Nikica Valentić, Žarko Domljan i drugi, 27. april 1993.), str. 7 i 8.

113P 02122 (Zapisnik sa 8. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Stipe Mesić, Miroslav Tuđman, Josip Manolić, Nikica Valentić, Žarko Domljan i drugi, 27. april 1993.), str. 16.

114P 02122 (Zapisnik sa 8. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Stipe Mesić, Miroslav Tuđman, Josip Manolić, Nikica Valentić, Žarko Domljan i drugi, 27. april 1993.), str. 16.

115P 02122 (Zapisnik sa 8. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Stipe Mesić, Miroslav Tuđman, Josip Manolić, Nikica Valentić, Žarko Domljan i drugi, 27. april 1993.), str. 16

116P 02302 (Zapisnik sa 9. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe

> Jasno je da se Franjo Tuđman zalaže za međunarodno rješenje i da osuđuje etničko čišćenje.

26. Na 9. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 11. maja 1993. godine, **Franjo Tuđman** je izjavio: "[O]ni su tu naselili izbjeglice iz istočne Bosne i srednje Bosne, ne samo [u] Mostar, nego i u čisto hrvatska mjesta u Hercegovini, tako da su promijenili, mijenjaju znači nacionalni sastav tih mjesta."¹¹⁶

- Izjavio je da sukob u Bosni proističe iz "redovnog, ne normalnog stanja" između Muslimana i Hrvata i da se to pretvorilo u antihrvatski sukob zbog ustaških i nacističkih znakova u Vitezu, a navodno i u Mostaru.¹¹⁷

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je svima, "sve do Clintona", rekao da će podržati održivost BiH kao konfederacije tri konstitutivna naroda.¹¹⁸ Dodao je da je to način da se osigura hrvatska teritorija u Bosni i Hercegovini.¹¹⁹

- **Franjo Tuđman** je izjavio da u Bosni i Hercegovini u provinciji br. 3 (drugim riječima, na području od Tuzle do Orašja), postoji saradnja između Hrvata i Muslimana, a da se sad planski ide za tim da se politički postigne da Hrvati pristanu da ta pokrajina ne bude hrvatska, nego hrvatsko-muslimanska.¹²⁰

>Ovaj sastanak Vijeća za obranu i nacionalnu bezbjednost održava se dva dana nakon događaja u Mostaru. Primjetno je da se taj događaj ne pominje.

Mesić, Hrvoje Šarinić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi, 11. maj 1993.), str. 7.

117P 02302 (Zapisnik sa 9. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Hrvoje Šarinić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi, 11. maj 1993.), str. 11.

118P 02302 (Zapisnik sa 9. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Hrvoje Šarinić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi, 11. maj 1993.), str. 49.

119P 02302 (Zapisnik sa 9. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Hrvoje Šarinić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi, 11. maj 1993.), str. 49.

120P 02302 (Zapisnik sa 9. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Hrvoje Šarinić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi, 11. maj 1993.), str. 7.

Franjo Tuđman se osvrće na promjenu nacionalnog sastava uslijed priliva izbjeglica iz srednje i istočne Bosne.

Ponovo se govori o saradnji između Hrvata i Muslimana, na primjer u provinciji br. 3.

Najviše iznenađuje izjava Josipa Manolića da je postojanje Bosne nemoguće i da je rješenje da se Muslimanima ostavi jedna mala Bosna...

27. Na 10. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost (VONS), održanoj 20. maja 1993., **Franjo Tuđman** je izjavio da misli da je sastanak u **Međugorju** biopun uspjeh za Hrvate, prije svega zato što je na njemu preispitana (odnosno skinuta) odgovornost Hrvatske za zaoštavanje sukoba s Muslimanima.¹²¹

- On napominje da su muslimanski predstavnici **pristali na to preispitivanje** samo zato što je on prije sastanka privatno **izetbegoviću u Splitu** rekao da je ponašanje Muslimana, odnosno ulaženje u sukob s Hrvatima i pokušaji da se osvoje teritorije pod upravom i kontrolom Hrvatske, ravno političkom samoubistvu.¹²² Dodao je da Hrvatska ne može da prihvati da izgubi područja koja su bila dio **Banovine**, bez obzira na to što se tamo nalazi velik broj uglavnom muslimanskih izbjeglica.¹²³

- Hrvatska ne može da prihvati ni to da Muslimani promijene demografsku sliku Mostara i Travnika, jer bi u suprotnom bila ugrožena čitava južna Hrvatska i Dalmacija.¹²⁴

- **Franjo Tuđman** je bosanskim Hrvatima objasnio da će prihatanjemsprovođenja **Vance-Owenovog plana** hrvatski interesi biti zaštićeni¹²⁵ i izjavio da je predstavnike

121P 02466 (Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 10.

122P 02466 (Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 10.

123P 02466 (Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 10.

124P 02466 (Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 10.

bosanskih Hrvata **upozorio** na to da politika zaoštavanja sukoba s Muslimanima ugrožava interese Hrvatske zbog prijetnji Evropske zajednice i SAD-a sankcijama.¹²⁶

- Izjavio je da će, ako se formira višenacionalna vlada kao koordinativno tijelo, predsjednik jedne takve vlade biti Hrvat i da to će to biti **Prlić**.¹²⁷

> Franjo Tuđman izjavljuje da je hrvatske predstavnike upozorio na to da politika zaoštavanja sukoba s Muslimanima ugrožava interese Hrvatske zbog prijetnji sankcijama.

On pominje činjenicu da Hrvatska, bez obzira na prisustvo muslimanskih izbjeglica, ne može da prihvati da izgubi područja koja su bila u sastavu Banovine.

Po meni, te izjave označavaju kraj bilo kakve namjere da se izvrši aneksija ili sukob produbi, cilj je saradnja s Muslimanima.

28.Na sastanku održanom u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu 2. juna 1993.,kojem su prisustvovali **Franjo Tuđman, lord David Owen i ThorvaldStoltenberg, Franjo Tuđman** je izjavio da odobrava kontrolu granica od straneUNPROFOR-a i dodao da je predložio **Boutrosu-Ghalijuda** snage zaodržavanje mira postavi na granice između Srbije i Bosne, između Bosne iKrajine, ali i na hrvatske granice, uključujući i granicu prema Herceg-Bosni,prema Bobanu.¹²⁸

125P 02466 (Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, VladimirŠeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 12.

126P 02466 (Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, VladimirŠeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 11.

127P(Zapisnik sa 10. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Hrvoje Šarinić, Miroslav Tuđman, Franjo Gregurić, Jure Radić, VladimirŠeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak i drugi), 20. maj 1993., str. 13

128P 02613 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, lorda Davida Owena i ThorvaldaStoltenberga, 2. juni1993.), str. 8.

129P 02613 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, lorda Davida Owena i ThorvaldaStoltenberga, 2. juni1993.), str. 7 i 9.

130P 02613 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, lorda Davida Owena i ThorvaldaStoltenberga, 2. juni1993.), str. 13.

- **Franjo Tuđman** je izjavio da se na području Mostara, u **srednjoj Bosni**, ne nalazi ni jedna desetina iz hrvatske vojske¹²⁹; da je spreman da utiče na Hrvate da prihvate da ostanu unutar konfederalno uređene Bosne i Hercegovine.¹³⁰

> **Sudeći po sastanku Franje Tuđmana, lorda Owena i Thorwalda Stoltenberga, 2. juna 1993. u Bosni nema hrvatske vojske i postoji spremnost da se bosanskim Hrvatima objasni da moraju da prihvate da ostanu unutar konfederalno uređene Bosne i Hercegovine.**

29. Dana 11. juna, u Zagrebu su se sastali **Franjo Tuđman i Alija Izetbegović.**

- **Alija Izetbegović** je **Matu Bobana** optužio da deklarativno podržava Vance-Owenov plan, ali da čini sve kako bi spriječio njegovu realizaciju.¹³¹

- **Alija Izetbegović** je izjavio da je ABiH zarobila 17 vojnika HV-a u zoni Mostara i Travnika, na šta je **Franjo Tuđman** odgovorio da to nisu vojnici u sastavu neke hrvatske jedinice, nego dobrovoljci.¹³²

- **Franjo Tuđman** je izjavio da Hrvati jesu "za suradnju s Muslimanima, [...] za Bosnu i Hercegovinu, ali za takvu Bosnu i Hercegovinu u kojoj će hrvatski narod imati svoju sigurnost".¹³³

- **Alija Izetbegović** je izjavio da je tog dana jednog komandanta ABiH poslao u Kiseljak, gdje je taj s Petkovićem zaključio sporazum o prekidu vatre.¹³⁴

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je na sastanku održanom sredinom maja 1993. u **Međugorju** apelirao i na Muslimane i na Hrvate, tražeći da se krivci za sukobe pozovu na odgovornost.¹³⁵

131P 02719 (Zapisnik sa razgovora Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 11. juni 1993.), str. 40.

132P 02719 (Zapisnik sa razgovora Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 11. juni 1993.), str. 21 i 22

133P 02719 (Zapisnik sa razgovora Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 11. juni 1993.), str. 49.

134P 02719 (Zapisnik sa razgovora Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 11. juni 1993.), str. 57.

135P 02719 (Zapisnik sa razgovora Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, 11. juni 1993.), str. 70.

> Sastanak Izetbegović - Tuđman održan 11. juna 1993. pokazuje da se Franjo Tuđman zalagao za saradnju s Muslimanima i da je negirao prisustvo hrvatske vojske, izjavivši da su 17 zarobljenih vojnika dobrovoljci.

30. Na 13. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 25. juna 1993., **Franjo Tuđman** je izjavio da je "već dao [...] zadaću našima [...] da dadu pomoć, da bi tamo [u BiH] HVO održao [kontrolu]".¹³⁶

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je na razgovorima u Ženevi, pošto su Muslimani bili protiv konfederalnog rješenja, predložio da se odustane od naziva "konfederalno rješenje" i da se usvoji naziv "**zajednica tri konstitutivna naroda**".¹³⁷

> Franjo Tuđman mijenja retoriku i kaže da, pošto se Muslimani protive konfederalnom rješenju, treba prihvatiti pojam zajednice.

31. Na 14. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 2. jula 1993., **Franjo Tuđman** je izjavio da je po njemu Hrvatska bilapreviše tolerantna u pregovorima i da ne bi smjela dopustiti da se u Bosni stvoretri države.¹³⁸

- **Franjo Tuđman** je od **Šuška i Bobetka** zatražio da se sastanu s vodstvom Herceg-Bosne, s **Praljkom, Petkovićem, Sančevićem, Bobanom** i **Prličem**, kako bi se razmotrilo šta treba preduzeti.¹³⁹

136P 03704 (Zapisnik sa 13. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Vladimir Šeks, Anton Tus, Janko Bobetko, Stipe Mesić, Josip Manolić idrugi, 25. juni 1993.), str. 37.

137P 03704 (Zapisnik sa 13. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Vladimir Šeks, Anton Tus, Janko Bobetko, Stipe Mesić, Josip Manolić idrugi, 25. juni 1993.), str. 28

138P 03112 (Zapisnik sa 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, GojkoŠušak, Ivan Jarnjak, Janko Bobetko, Anton Tus, Miroslav Tuđman, Ivan Milas i drugi, 2. juli 1993.), str. 9.

139P 03112 (Zapisnik sa 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, GojkoŠušak, Ivan Jarnjak, Janko Bobetko, Anton Tus, Miroslav Tuđman, Ivan Milas i drugi, 2. juli 1993.), str. 54.

140P 03112 (Zapisnik sa 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe

- **Franjo Tuđman** je izjavio da misli da bosanski Hrvati nisu trebali da krenu u borbe s Muslimanima.¹⁴⁰

> **Sastanak Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost 2. jula 1993. kritika je borbe bosanskih Hrvata sa Muslimanima i konstatacija potrebe da se održi sastanak s vodstvom bosanskih Hrvata.**

32. Na 14. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 5. jula 1993. godine, **Franjo Tuđman** je izjavio da je oko 25. juna **Izetbegoviću** uputio dopis u kome od njega traži da preduzme korake zaustavljanje borbi.¹⁴¹

- **Franjo Tuđman** je podsjetio na to da su Hrvati 21. jula 1992. **Izetbegoviću** predložio **savez**.¹⁴²

> **Vidi se da, nakon događaja koji su se odigrali u junu 1993., Tuđman, kako se čini, želi prestanak borbi.**

33. Na 14. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 6. jula 1993., **Franjo Tuđman** je, u kontekstu spremnosti **lorda Owen** da Muslimanima garantuje izlaz na more, izjavio da je jasno da Hrvati ne mogu dopustiti da Muslimani zađu u hrvatsku teritoriju.¹⁴³ Dodao je i to da je **lordu Owen** rekao da od

Mesić, Josip Manolić, Jure Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak, Janko Bobetko, Anton Tus, Miroslav Tuđman, Ivan Milas i drugi, 2. juli 1993.), str. 9.

141P 03195 (Zapisnik s nastavka 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Franjo Gregurić, Žarko Domljan, P. Jurković, Slavko Degoricija, Jure Radić, Mladen Vedriš, B. Mikša, 5. juli 1993.), str. 20

142P 03195 (Zapisnik s nastavka 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Franjo Gregurić, Žarko Domljan, P. Jurković, Slavko Degoricija, Jure Radić, Mladen Vedriš, B. Mikša, 5. juli 1993.), str. 31.

143P 03240 (Zapisnik s nastavka 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak, Nikica Valentić i drugi, 6. juli 1993.), str. 41.

144P 03240 (Zapisnik s nastavka 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak, Nikica Valentić i drugi, 6. juli 1993.), str. 41.

Hrvatske to ne može da se traži i da u najmanju ruku mora imati u vidu član 39.¹⁴⁴

- **Franjo Tuđman** je rekao da je od Bobetka i Šuška zatražio da preuzmu vlast u Jablanici zbog hidrocentrale.¹⁴⁵ Sutradan je **Franjo Tuđman** objasnio **lordu Oweni Stoltenbergu** da su prije rata Hrvatska i Bosna zaključile ugovor u vezi s tom hidrocentalom.¹⁴⁶

> ***Taj sastanak pokazuje da se Hrvati protive izlazu na more za Muslimane prekohrvatske teritorije.***

34. Dana **7. jula 1993.**, u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak **Franje Tuđmana, lorda Davida Owena i Thorvalda Stoltenberga.**

- Lord Dawid Owen upitao je Franju Tuđmana zašto je područje Šida važno za Hrvate, na šta je Franjo Tuđman odgovorio "zato što je 1939. [Šid] bio uključen u Banovinu Hrvatsku".¹⁴⁷

> ***Eksplicitno pominjanje Banovine, rekao bih, više je psihološkog nego političkog karaktera.***

35. Na 15. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 9. jula 1993. godine, **dr. Branimir Jakšić** je iznio da je **Republika Hrvatska Savjetu bezbjednosti UN uputila poziv da posmatrače ne pošaljesamo na granice između Jugoslavije i BiH**, nego i između Hrvatske i BiH, izjavivši da to smatra najboljim dokazom nastojanja hrvatske politike na pronalaženju rješenja za krizu u BiH.¹⁴⁸

> ***Hrvati nesumnjivo smatraju da je neophodna intervencija međunarodne zajednice.***

14503240 (Zapisnik s nastavka 14. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Ivan Jarnjak, Nikica Valentić i drugi, 6. juli 1993.), str. 63.

146P 03279 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, lorda Davida Owena i g. Thorvalda Stoltenberga, 7. juli 1993.), str. 7 prijevoda Pričeve odbrane

147P 03279 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, lorda Davida Owena i g. Thorvalda Stoltenberga, 7. juli 1993.), str. 21 i 22.

148P 03324 (Zapisnik sa 15. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Josip Manolić, Gojko Šušak, Mate Granić i drugi, 9. juli 1993.), str. 17.

36. Dana 15. jula 1993. godine, u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak između **Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška i Janka Bobetka.**

- **Franjo Tuđman** 15. jula 1993. ponovno ističe da na teritoriji BiH nema hrvatske vojske i tvrdi da u Bosni nema nikakvih redovnih jedinica hrvatske vojske.¹⁴⁹

149 P 03467 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška, Ivana Jarnjaka, Janka Bobetka, Hrvoja Šarinića, Nikice Valentića i dr. J. Jakšića, 15. juli 1993.), str. 9.

- **On** je izjavio da je već predložio, i da i dalje predlaže, da se uspostavi međunarodna kontrola granica.¹⁵⁰

> Pokreće se važno pitanje učesća HV-a u sukobu. Ono što je o tome rečeno je značajno jer na tome može pasti hipoteza o međunarodnom oružanom sukobu. Valja napomenuti je da tom sastanku prisustvuju najviši rukovodioci Republike Hrvatske tako da nema razloga za prikriivanje situacije, budući da se svi učesnici međusobno poznaju i rade zajedno pod nadležnošću predsjednika Republike.

37. Na 17. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 17. jula 1993. godine, **Franjo Tuđman** izvještava o sporazumu s **Miloševićem** koji je potpisao nakon sastanka s **lordom Owenom i Thorwaldom Stoltenbergom.**

- **Franjo Tuđman** je izjavio da su tog dana on i **Slobodan Milošević** u Ženevi potpisali deklaraciju, nakon sastanka koji su organizovali **Thorvald Stoltenberg i lord Owen.**¹⁵¹

- U toj deklaraciji tvrdi se, konkretno, da su "u potpunosti [...] neutemeljene spekulacije o podjeli BiH između Hrvatske i Srbije" i da se "jedini način za postizanje trajnog mira u BiH nalazi [...] u afirmaciji interesa sva tri konstitutivna naroda i postizanju suglasnosti o uspostavljanju tri republike u okviru **konfederacije**".¹⁵²

150 P 03467 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška, Ivana Jarnjaka, Janka Bobetka, Hrvoja Šarinića, Nikice Valentića i dr. J. Jakšića, 15. juli 1993.), str. 10.

151 P 03517 (Zapisnik sa 17. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Mate Granić, Nikica Valentić i drugi, 17. juli 1993.), str. 5.

152 P 03517 (Zapisnik sa 17. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Mate Granić, Nikica Valentić i drugi, 17. juli 1993.), str. 5.

> Ovo je, po mom mišljenju, afirmacija poštovanja odluka međunarodne zajednice.

38.Na sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 5. avgusta 1993. godine, **Franjo Tuđman** je izjavio da mu je **Milošević** predložio da usvoje hrvatsko-srpsku deklaraciju u cilju normalizacije odnosa između ova dva naroda.¹⁵³

- Franjo Tuđman je dodao da mu se čini da Hrvati treba da nastave razgovore s Beogradom, ali u tajnosti, i da pokušaju da izvrše pritisak da se prihvati primirje i prekid vatre.¹⁵⁴

> Postoji jasno iskazana volja da se okonča sukob sa Srbima.

39.Na 20. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 2. septembra 1993. godine, **Franjo Tuđman** je izjavio da Hrvati izočinjenih razloga ne mogu da prepuste teritoriju Neuma.¹⁵⁵

- **Franjo Tuđman** je izjavio da **Hrvatska mora podržavati postojanje hrvatske republike u BiH u okviru unije, osiguravajući ujedno strateške interese Hrvatske.**¹⁵⁶ U tom cilju, on se **zalaže za pomaganje hrvatskoj republici u BiH**, ali ističe da se pritom ne bi smjelo dogoditi da Hrvatska zbog te pomoći bude optužena za direktno ili vojno miješanje u BiH.¹⁵⁷

- Rekao je da je imao razgovor s ministrom obrane, generalom Bobetkom, u prisustvu Mate Bobana, tokom

153P 03969 (Zapisnik sa sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS) održane 5. avgusta 1993., kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, B. Mikša, Hrvoje Šarinić, Slavko Degoricija, Miroslav Tuđman i drugi), str. 3.

154P 03969 (Zapisnik sa sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS) održane 5. avgusta 1993., kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, B. Mikša, Hrvoje Šarinić, Slavko Degoricija, Miroslav Tuđman i drugi), str. 5.

155P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi [među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 3.

156P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi [među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 6.

157P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi [među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 6.

kojeg su konstatovali da "mi, razumije se, u odbrani moramo dati pomoć Herceg-Bosni da se održi, mi moramo sa svojim snagama braniti Hrvatske vojske ono što je ugroženo hrvatskog teritorija prema Dubrovniku."¹⁵⁸ Dodao je da će samo dobrovoljcima koji su rodom iz BiH, bilo da su u sastavu **hrvatske vojske ili ne, biti dozvoljeno da brane ta područja.**¹⁵⁹

- **Franjo Tuđman** je izjavio da su ministar **Šušak** i general **Bobetko** dobili zadatak da organizuju obuku za dobrovoljce (samo one rodom iz BiH) koji su spremni da brane hrvatska područja.¹⁶⁰

- Potvrdio je, kao što je već javno izjavio, da između Hrvata i Srba nema niti je bilo ikakvog dogovora o podjeli Bosne.¹⁶¹

> Dana 2. septembra 1993., Franjo Tuđman izjavljuje da Hrvatska ne može da prepusti teritoriju Neuma i da mora da prihvati postojanje Republike Bosne i Hercegovine kao dijela jedne unije.

40. Dana 15. septembra 1993., u Predsjedničkim dvorima je održan sastanak **Franje Tuđmana, Mate Bobana** i drugih članova hrvatske i vlade HR HZ-a.

- **Slobodan Praljak** je izjavio da su "uznapredovali odnosi između **Srba i Hrvata**, posebice na vojnom planu, jer [nama] cijele postrojbe ovise o suradnji sa Srbima".¹⁶²

> Na tom sastanku Franje Tuđmana sa hrvatskim predstavnicima, Franjo Tuđman je izjavio da je s Izetbegovićem postigao dogovor u smislu budućeg jačanja odnosa između dviju zemalja u okviru konfederacije. Treba

158P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi[među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 9 i 10.

159P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi[među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 10.

160P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi[među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 21.

161P 04740 (Zapisnik sa 20. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj suprisustvovali Franjo Tuđman, Nikica Valentić, Stipe Mesić, Josip Manolić, Miroslav Tuđman i drugi[među kojima je bio i Mate Boban], 2. septembar 1993.), str. 10

162P 05080 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Bobana i drugih članova vlada Hrvatske i HR HZ, 15. septembar 1993.), str. 19.

obratiti pažnju na izjavu Slobodana Praljka o ulozi Srba na vojnom planu. U stvari, nisu sukobljene dvije, već tri strane, računajući i Srbe.

41. Dana 30. septembra 1993., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu održava sesastanak između **Franje Tuđmana, Stipe Mesića, Josipa Manolića, Gojka Šuška** i drugih.

>Na tom sastanku, rečeno je da će Boban predstaviti Prlića Saboru kako bi bio prihvaćen kao premijer.

42. Dana 21. oktobra 1993., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu održan je sastanak Franje Tuđmana, Mate Bobana, predsjednika Autonomne pokrajine Zapadne Bosne **Fikreta Abdića** i drugih, na kojem je **Fikret Abdić** predložio međusobno priznavanje Herceg-Bosne i Autonomne pokrajine Zapadne Bosne, te potpisivanje mirovnog sporazuma.¹⁶³

- **Franjo Tuđman Fikretu Abdiću** daje uvjerenja da će pokrajina kojoj je potonji na čelu imati svoje mjesto u Hrvatskoj kao autonomna pokrajina.¹⁶⁴

- **Franjo Tuđman** je istakao da Hrvati ne smiju da ostave utisak da u cjelini odustaju od ideje o savezu sa BiH.¹⁶⁵

> Uočljivo je da je muslimanska zajednica podijeljena i da su neki, poput Fikreta Abdića, pro-hrvatski nastrojeni, što je samo dodatni dokaz kompleksnosti problema.

43. Dana 22. oktobra 1993. godine, u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu održava se sastanak između **Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška** i drugih.

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je prijenekoliko mjeseci ministru obrane **Gojku Šušku i generalu Bobetku** dao zadatak da organizuju angažman Hrvatske u BiH da bi se HVO-u pomoglo da zadrži određene teritorije, prije svega Novi Travnik, Vitez, Busovaču i Mostar, kao i da se riješi problem Gornjeg Vakufa i Bugojna.¹⁶⁶

163P 05997 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Bobana i predsjednika Autonomne pokrajine Zapadne Bosne Fikreta Abdića, 21. oktobar 1993.), str. 3.

164P 05997 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Bobana i predsjednika Autonomne pokrajine Zapadne Bosne Fikreta Abdića, 21. oktobar 1993.), str. 4 i 9.

165P 05997 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Bobana i predsjednika Autonomne pokrajine Zapadne Bosne Fikreta Abdića, 21. oktobar 1993.), str. 3 engleskog prijevoda 1D 33-0576.

- **Franjo Tuđman** je pojasnio da je rekao da se pomoć mora pružiti putem dobrovoljaca i da je eksplicitno rekao da se radi o granicama buduće hrvatske države.¹⁶⁷

- **Franjo Tuđman** je dodao i da moraju da nastave da se sporazumijevaju s Muslimanima i Izetbegovićem iz strateških razloga, ali da u isto vrijeme moraju da štite strateške teritorijalne interese Hrvatske.¹⁶⁸

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je Hrvatska poslala u BiH **generala Praljka, generala Petkovića, generala Matića i Tolea**.¹⁶⁹

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je prethodnog dana **Bruno Stojić** od njega preko ministarstva zatražio da mu pošalje jednog pilota helikoptera, makar na 15 dana, jer ima još samo jednog pilota.¹⁷⁰ **Franjo Tuđman** mu je poslao dva pilota i jednog tehničara.¹⁷¹ **Franjo Tuđman** je izjavio da misli da bi jedna postrojba **hrvatskog zrakoplovstva** trebalo da bude bazirana u Herceg-Bosni.¹⁷²

> Na tom sastanku, govori se o angažovanju Hrvatske u Bosni i Hercegovini putem pomoći dobrovoljaca, rečeno je da treba da se nastavi sa sklapanjem sporazuma s Muslimanima, kao i da su Praljak, Petković, Matić i Tole poslati u Bosnu i Hercegovinu .

44.Na 29. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 26. oktobra 1993. godine u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, **Franjo Tuđman** je izjavio da su Hrvati sklopili sporazume kako s **Izetbegovićem**, takoi s **Abdićem**.¹⁷³

166P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 1.

167P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 2.

168P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 2.

169P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 9

170P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 15.

171P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 15.

172P 06006 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana, Janka Bobetka, Gojka Šuška i drugih, 22. oktobar 1993.), str. 15.

173P 06123 (Zapisnik s dvadeset devete sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske(VONS), kojoj su prisustvovali Franjo Tuđman, Stipe Mesić, Josip Manolić, Nikica Valentić, Franjo Gregurić, Radić, Vladimir Šeks, Mate Granić, Škegro, Janko Bobetko, Antun Bebić i drugi, 26. oktobar 1993.), str. 3–5.

>Kod Hrvata je uočljiva volja da sklope "pakt" s Muslimanima koji dijele njihove stavove, vodeći računa i o stavovima drugih Muslimana.

45.Na sastanku **Franje Tuđmana** i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima subili **Boban, Prlić, Praljaki Petković**) koji je **5. novembra 1993.** održan u vili "Dalmacija" u Splitu, **Franjo Tuđman** je izjavio da se problem BiH tiče hrvatskog naroda u BiH, ali i hrvatske države i njene budućnosti, posebno u pogledu granica.¹⁷⁴

- **Franjo Tuđman** podsjeća da je njegov cilj sprovesti **Vance-Owenovog plana** i jačanje povezanosti između Hrvata i Muslimana u BiH, da bi ih potom integrisali u okviru konfederacije s hrvatskom državom.¹⁷⁵

- **Franjo Tuđman** je od učesnika na sastanku zatražio da nakon sastanka obznanе da on lično nikada nikoga nije postavio na položaj vlasti u BiH, te da Hrvati jesu slali "nekakvu" vojnu pomoć, ali da nisu pružali političku pomoć.¹⁷⁶

- **Jadranko Prlić** je izjavio da smatra da u Herceg-Bosni nema dovoljno kompetentnih ljudi¹⁷⁷ i predložio je da se sastavi nova vlada Herceg-Bosne.¹⁷⁸ Isto tako, **Slobodan Praljake** požalio na nizak nivo vojne stručnosti unutar HVO-a i izjasnio se u prilog kadrovskih promjena u civilnim i vojnim odjelima Herceg-Bosne.¹⁷⁹ Učesnici na sastanku su zatim razgovarali o budućem sastavu vlade Herceg-Bosne.¹⁸⁰

- **Jadranko Prlić** je rekao da je Mostar očigledno glavni grad Herceg-Bosne.¹⁸¹ Dodao je da moraju da igraju igru sa Srbima, zbog enklava, a da s Muslimanim moraju da igraju na dvije karte, s Izetbegovićem na jednoj i Abdićem na

174P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 1 i 2.

175P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 2 i 3.

176P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 14.

177P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 33.

178P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 37.

179P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 50 i 56.

180P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 89–104 i 112.

181P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 38.

182P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 38 i 39.

drugoj strani.¹⁸² **Jadranko Prlić** je zaključio rekavši da te igre mora koordinirati Tuđman ili neki drugi dužnosnik iz Hrvatske.¹⁸³

- Među zaključcima sa sastanka, u tački 3 se navodi da je zaključeno da treba "poduzeti hitne mjere za okončanje istrage u svezi događaja u selu Stupni Do [...], i] krivično sankcionisati odgovorne".¹⁸⁴

> Na sastanku s hrvatskim predstavnicima, odlučeno je da se moraju prihvatiti hitne mjere u vezi s istragama o Stupnom Dolu. Cilj je bio da se sprovede Vance-Owenov plan. Franjo Tuđman dodaje da on nikoga nije imenovao ni na kakav položaj u Bosni i da su Hrvati pružali vojnu, ali ne i političku pomoć.

46. Dana 6. novembra 1993., održan je u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu sastanak predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana, **Janka Bobetka** i drugih. **Franjo Tuđman** je izjavio da je važno preuzeti kontrolu nad Gornjim Vakufom, ali ne otvoreno nego samo putem dobrovoljaca.¹⁸⁵

Dodao je da bi možda mogli direkto da stave jednu brigadu HV-a u Mostar kako bi se oslobodila jedna brigada HVO-a, precizirajući da bi ta brigada učestvovala samo u odbrambenim operacijama.¹⁸⁶

- **Janko Bobetko** je izjavio da je svakako ideja o dobrovoljcima najlegalnija i najefikasnija, ali da se mora osnovati zapovjedništvo da bi imali starješinstvo i stručno vodstvo potrebno za uspostavljanje kontrole nad Gornjim Vakufom, na što je **Franjo Tuđman** odgovorio da "se slaže[mo]".¹⁸⁷

> Govori se o mogućnosti slanja jedne brigade HV-a u Mostar, ali za potrebe odbrambenih dejstava. Janko Bobetko izjavljuje da je ideja o dobrovoljcima legalnija i efikasnija.

183P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 39.

184P 06454 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne, 5. novembar 1993.), str. 112.

185P 06485 (Zapisnik s razgovora predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana i ministra obrane Janka Bobetka, 6. novembar 1993.), str. 2.

186P 06485 (Zapisnik s razgovora predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana i ministra obrane Janka Bobetka, 6. novembar 1993.), str. 5

187P 06485 (Zapisnik s razgovora predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana i ministra obrane Janka Bobetka, 6. novembar 1993.), str. 10.

47. Na sastanku Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima su bili i Mate Boban i Jadranko Prlić), održanom **10. novembra 1993.** u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, **Mate Boban** je izvijestio da je **Ivica Rajić** prijetio jednom pripadniku UNPROFOR-a. **Tuđman** i **Granić** su izjavili da bi ga trebalo smijeniti.¹⁸⁸

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je poslao novog zapovjednika i zatražio da se upute novi dobrovoljci na liniju u Vitezu.¹⁸⁹

- Čini se da **Franjo Tuđman** nije znao **kostoji** iza uništenja mosta u Mostaru, budući da je postavio to pitanje **Mati Bobanu**.¹⁹⁰

> Dana 10. novembra 1993., Boban izvještava da je Ivica Rajić prijetio jednom pripadniku UNPROFOR-a, a značajno je da je Franjo Tuđman pitao Bobana o uništavanju Starog mosta. Očigledno je da rušenje Starog mosta nije naredio Zagreb.

48. Dana 23. novembra 1993., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak predsjednika Republike Hrvatske **Franje Tuđmana**, ministra obrane **Gojka Šuška** i generala **Janka Bobetka**.

- **Franjo Tuđman** izjavljuje da će, pored dobrovoljaca, u BiH poslati i redovne oružane snage i traži da one budu spremne.¹⁹¹

> Nesumnjivo dolazi do promjene kursa budući da Franjo Tuđman izjavljuje da je spreman da pošalje redovne snage.

49. U razgovoru vođenom između **Franje Tuđmana** i **Mate Bobana**, predsjednika HZ HB 28. novembra 1993. u Predsjedničkim dvorima, **Mate Boban** je izjavio da je **Franjo Tuđman** na neki način doprinio tome da on dođe na čelo Herceg-Bosne.¹⁹²

188P 06581 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima su bili i Mate Boban i Jadranko Prlić) 10. novembar 1993.), str. 14-16.

189P 06581 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima su bili i Mate Boban i Jadranko Prlić) 10. novembar 1993.), str. 18.

190P 06581 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima su bili i Mate Boban i Jadranko Prlić) 10. novembar 1993.), str. 20

191P 06831 (Zapisnik s razgovora predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana, ministra obrane Gojka Šuška i generala Janka Bobetka, 23. novembar 1993.), str. 25 i 26.

- **Mate Boban** je izjavio da ne zna ko je izdao naređenje da se uništi most u Mostaru.¹⁹³

- **Mate Boban** je izjavio da se u zatvoru nalazi 60 hrvatskih vojnika osumnjičenih za ubistva i druga kršenja ljudskih prava.¹⁹⁴

- **Franjo Tuđman** je predložio da se **Prlić** imenuje na čelo hrvatskog vijeća, a **Mate Boban** je izjavio da, kad bi to zavisilo samo od njega, **Prlić** nikada ne bi bio premijer, zbog "jakih razloga" o kojima ne govori.¹⁹⁵

> Mate Boban ispoljava volju da uključi Franju Tuđmana u događaje. Nema sumnje da postoje tenzije među predstavnicima Hrvata iz Republike Bosne i Hercegovine, kao i između njih i Tuđmana.

50. Na sastanku **Franje Tuđmana, Z. Červenka, J. Bobetka, D. Krpine, J. Jurasai** predstavnika "hrvatskih domobrana", održanom 4. decembra 1993. u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, **Franjo Tuđman** je izjavio da buduće granice Hrvatske zavise od toka događaja u BiH.¹⁹⁶

-**Franjo Tuđman** je izjavio da će smanjiti ljudstvo iz hrvatske vojske.¹⁹⁷

- **Franjo Tuđman** je podsjetio da na području Travnik, Viteza, Busovače i Mostara, Hrvatska može da interveniše samo putem slanja dobrovoljaca i da ne može da uputi onamo svoje oružane snage.¹⁹⁸

192P 06930 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i Mate Bobana, predsjednika HZ HB, 28. novembar1993.), str. 16.

193P 06930 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i Mate Bobana, predsjednika HZ HB, 28. novembar1993.), str. 20.

194P 06930 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i Mate Bobana, predsjednika HZ HB, 28. novembar1993.), str. 22.

195P 06930 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i Mate Bobana, predsjednika HZ HB, 28. novembar1993.), str. 34–37

196P 07031 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Z. Červenka, J. Bobetka, D. Krpine, J. Jurasai ipredstavnika Hrvatskog domobranstva, 4. decembar 1993.), str. 11.

197P 07031 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Z. Červenka, J. Bobetka, D. Krpine, J. Jurasai ipredstavnika Hrvatskog domobranstva, 4. decembar 1993.), str. 11.

198P 07031 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Z. Červenka, J. Bobetka, D. Krpine, J. Jurasai ipredstavnika Hrvatskog domobranstva, 4. decembar 1993.), str. 11.

> Dana 4. decembra 1993., Franjo Tuđman dakle tvrdi da će buduće granice Hrvatske zavisiti od toka događaja u BiH, da će smanjiti ljudstvo iz hrvatske vojske i da ne može poslati oružane snage u Travnik, Vitez, Busovaču i Mostar.

51. Na sastanku **Franje Tuđmana** i predstavnika Hrvatskog koordinacijskog odbora Herceg-Bosne koji su doputovali iz Sarajeva, održanom 15. decembra 1993., **Franjo Tuđman** je izjavio da je preuzeo mjere i poslao ljude u BiH. Rekao je da je **general Praljak** mislio da Hrvati u BiH griješe, da je on lično rekao **Praljku** da ode u BiH, a da je **Praljak** poslije dvije nedjelje rekao da je krivo mislio.¹⁹⁹

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je svjestan **geopolitičke važnosti Bosne** i da je **iz tog razloga predložio referendum i kantonalno rješenje i savjetovao da se izbjegne unija tri republike.**²⁰⁰

- **Franjo Tuđman** je one koji su srušili most nazvao "glupanima"; izjavio je da ih razumije, ali da ne opravdava njihovo djelo, i da je izdao nalog da se izvedu pred sud.²⁰¹

>On pokreće pitanje uništenja Starog mosta nazivajući one koji su to učinili "glupanima" i izdaje nalog da se oni krivično gone. Može se primijetiti nova promjena Tuđmanovog kursa budući da se on sada protivi uniji tri republike, iako se 25. juna 1993. zalagao za to, a ne za konfederalno rješenje.

52. Dana **19. decembra 1993.**, u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu održan je razgovor između **Franje Tuđmana** i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima je i **Mate Boban**).

- Učesnici na sastanku pripremali su se za sastanke u Ženevi i Bruxellesu.²⁰²

199P 07198 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Hrvatskog koordinacijskog odbora Herceg-Bosne koji su doputovali iz Sarajeva, 15. decembar 1993.), str. 21

200P 07198 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Hrvatskog koordinacijskog odbora Herceg-Bosne koji su doputovali iz Sarajeva, 15. decembar 1993.), str. 8.

201P 07198 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i predstavnika Hrvatskog koordinacijskog odbora Herceg-Bosne koji su doputovali iz Sarajeva, 15. decembar 1993.), str. 13 i 14.

202P 07260 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima je bio i Mate Boban), 19. decembar 1993.), str. 15.

- **Franjo Tuđman** je izjavio da ne dolazi u obzir da Hrvatska pristane na teritorijalno smanjenje.²⁰³ Napomenuo je da je stav Hrvatske da Mostar u cjelini mora da ostane hrvatski.²⁰⁴ **Mate Boban** je izjavio da prihvata da granica bude Neretva. Izgleda da taj pristanak ima za cilj da se izbjegne povratak u hrvatski dio Mostara 45.000 Muslimana koji su grad napustili tokom rata.²⁰⁵

>Na tom sastanku, jasno je ispoljena volja da se oslobode zatvorenici, te da Mostar ostane pod hrvatskom dominacijom.

53. Dana 2. januara 1994., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu održan je sastanak između Franje Tuđmana i drugih.

- **Franjo Tuđman** je izjavio da, ako se Srbi u **BiH pripoje Srbiji**, Herceg-Bosna **će se pripojiti Hrvatskoj**.²⁰⁶ Dodao je da, ako se bosanski Srbi pripoje Srbiji, Hrvati ne mogu prihvatiti da ostanu sami s Muslimanima u Uniji.

- Uoči međunarodnih konferencija koje se pripremaju, a posebno uoči pregovora u Beču, učesnici sastanka razgovarali su o različitim pravnim opcijama kojima bi se Muslimanima omogućio izlaz na more u luci **Ploče**, a da ta teritorija ostane pod hrvatskom suverennošću.²⁰⁷

- **Franjo Tuđman** je izjavio da, ako Herceg-Bosna pristupi Hrvatskoj, bilo bi moguće da se s bošnjačkom republikom potpišu ugovori o prijateljstvu, privredi, pa čak i u oblasti odbrane.²⁰⁸ Takođe je predvidio sklapanje ugovora koji predviđa konfederaciju ili savez sa bošnjačkom republikom.²⁰⁹

203P 07260 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima je bio iMate Boban), 19. decembar 1993.), str. 18.

204P 07260 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima je bio iMate Boban), 19. decembar 1993.), str. 23

205P 07260 (Zapisnik s razgovora Franje Tuđmana i predstavnika Herceg-Bosne (među kojima je bio iMate Boban), 19. decembar 1993.), str. 23.

206P 07464 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Hrvoja Šarinića, Gojka Šuška, Krešimira Kašpara, MileAkmadžića, Mate Granića i drugih, 2. januar 1994.), str. 54.

207P 07464 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Hrvoja Šarinića, Gojka Šuška, Krešimira Kašpara, MileAkmadžića, Mate Granića i drugih, 2. januar 1994.), str. 16-22 engleskog prijevoda 1D33-0630.

208P 07464 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Hrvoja Šarinića, Gojka Šuška, Krešimira Kašpara, MileAkmadžića, Mate Granića i drugih, 2. januar 1994.), str. 54.

> Na tom sastanku, Franjo Tuđman je pomenuo mogućnost da se Herceg-Bosna pripoji Hrvatskoj, a ako se Srbi u BiH pripoje Srbiji, moglo bi doći do sklapanja ugovora.

54. Na sastanku Franje Tuđmana, Gojka Šuška i Janka Bobetka, održanom 4. januara 1994. u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, predsjednik i njegov saradnici pripremali su uz pomoć karte vojne operacije u BiH na područjima Novog Travnika, Viteza, Busovače i do Gornjeg Vakufa.²¹⁰

- **Franjo Tuđman** je izjavio da apsolutno treba sačuvati kontrolu nad jednim putem, koristeći po potrebi i aerosolne bombe.²¹¹

> Na tom sastanku vrše se pripreme za vojne operacije u BiH, iako se na osnovutoga ne može zaključiti da je počelo i njihovo izvođenje.

55. Na sastanku Franje Tuđmana, Mila Akmadžića i Mate Granića, održanom u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu 5. januara 1994., nakon njihovog povratka sa konferencije u Beču, **Franjo Tuđman** je u diskusiji rekao da **unija može dabude gospodarska, vojna, odbrambena ili potpuna**,²¹² a potom je od svojih saradnika zatražio da za takvu uniju unaprijed pripreme sporazume.²¹³

> Po svemu sudeći, razgovaralo se o budućoj uniji bez precizno definisanih obrisa.

56. Na 34. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS) održanoj 6. januara 1994., **Franjo Tuđman** je izjavio da je obaviješten o povlačenju Mate

209P 07464 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Hrvoja Šarinića, Gojka Šuška, Krešimira Kašpara, Mile Akmadžića, Mate Granića i drugih, 2. januar 1994.), str. 54.

210P 07475 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Gojka Šuška i Janka Bobetka, 4. januar 1994.), str. 6 i 7.

211P 07475 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Gojka Šuška i Janka Bobetka, 4. januar 1994.), str. 8.

212P 07480 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mila Akmadžića i Mate Granića, 5. januar 1994.), str. 14.

213P 07480 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mila Akmadžića i Mate Granića, 5. januar 1994.), str. 18

214P 07485 (Zapisnik sa 34. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Janko Bobetko, Miroslav Tuđman, Mate Granić, Franjo Gregurić i drugi, 6. januar 1994.), str. 7.

Bobana.²¹⁴ **Napomenuo je da je o tome obavijestio sve one u svijetu koji su se žalili da je Boban glavna prepreka saradnji s Muslimanima, i ponovio da to imenovanje nije poteklo od njega.**²¹⁵

- **Franjo Tuđman** je izjavio da je prethodnog ljeta ministru Šušku i generalu **Bobetku** dao u zadatak da se kontrola nad hrvatskim područjima srednje Bosne (pomenuo je Novi Travnik, Vitez, Busovaču, Kiseljak i Kreševo) obezbijedi uz pomoć dobrovoljaca iz Hrvatske, kako bi se utvrdile "buduće granice hrvatske države, možda za stoljeća."²¹⁶

- **Franjo Tuđman** je izjavio da želi da postigne sporazum s Muslimanima i Izetbegovićem, prije svega kako bi se zaustavilo etničko čišćenje hrvatskog stanovništva.²¹⁷

> Dana 6. januara 1994., razgovara se o slučaju Mate Bobana. Čini se da je on odlučio da se povuče zato što je bio prepreka saradnji s Muslimanima, a Franjo Tuđman tvrdi da to imenovanje nije poteklo od njega.

Cilj sporazuma o saradnji je da se izbjegne etničko čišćenje hrvatskog stanovništva.

1. Dana 12. januara 1994., u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, održan je sastanak **Franje Tuđmana** i biskupa iz BiH (**Komarica, Perić, Pranjić, Prlić i Pašalić**), a prisustvovao je i Jadranko Prlić.

- **Jadranko Prlić** je izjavio da je prethodnog dana bio na ratištu.²¹⁸

> Izlaganje Jadranka Prlića pokazuje da se on bavio i vojnom situacijom, što nije čudno s obzirom na njegovu

215P 07485 (Zapisnik sa 34. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Janko Bobetko, Miroslav Tuđman, Mate Granić, Franjo Gregurić i drugi, 6. januar 1994.), str. 7.

216P 07485 (Zapisnik sa 34. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Janko Bobetko, Miroslav Tuđman, Mate Granić, Franjo Gregurić i drugi, 6. januar 1994.), str. 7 i 8.

217P 07485 (Zapisnik sa 34. sjednice Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), kojoj supprisustvovali Franjo Tuđman, Janko Bobetko, Miroslav Tuđman, Mate Granić, Franjo Gregurić i drugi, 6. januar 1994.), str. 8 i 9.

218P 07570 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana s biskupima iz BiH (Komarica, Perić, Pranjić, Prlić i Pašalić), kojem je prisustvovao i Jadranko Prlić, 12. januar 1994.), str. 3.

političku funkciju, iako nije imao ovlaštenja da utiče na vojne operacije.

57.Dana 29. januara 1994. u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, na sastanku **Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška i Drage Krpine, Franjo Tuđman** je izjavio da se u BiH nalazi između 1.500 i 2.000 dobrovoljaca iz Hrvatske.²¹⁹

- **Franjo Tuđman** je podsjetio na to da je 12. jula 1992. s **Alijom Izetbegovićem** sklopio sporazum o saradnji u pograničnim zonama.²²⁰

> Kako se čini, broj dobrovoljaca nije bio velik (2.000) i upozoreno je na nepovredivost granica.

58.U diskusiji o budućnosti BiH, vođenoj **20. februara 1994.** u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, **Franjo Tuđman** je izjavio da Hrvati treba da paze da nedopuste da Muslimani izvrše uticaj na Hrvate iz Herceg-Bosne.²²¹

- Dodao je da moraju da prihvate podjelu BiH pošto ih svijet na to primorava,²²² **ali uz garancije da hrvatska područja Bosne i Hrvatske neće biti islamizirana.**²²³

> Ako se analiziraju ove riječi Franje Tuđmana, vidi se da on hoće da se prikaže kao žrtva međunarodne zajednice koja Hrvate primorava na podjelu BiH.

59.Na 37. sjednici Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost Hrvatske (VONS), održanoj 4. marta 1994., **Franjo Tuđman** osnivanje **HR HB** opravdava činjenicom da bez nje ne bi bilo ni hrvatsko-muslimanske federacije u BiH, nitikonfederacije

219P 07719 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška i Drage Krpine, 29. januar 1994.), str. 5.

220P 07719 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška i Drage Krpine, 29. januar 1994.), str. 5.

221P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška, Mila Akmadžića, Krešimira Zubaka i drugih, 20. februar 1994.), str. 35.

222P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška, Mila Akmadžića, Krešimira Zubaka i drugih, 20. februar 1994.), str. 35.

223P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Mate Granića, Gojka Šuška, Mila Akmadžića, Krešimira Zubaka i drugih, 20. februar 1994.), str. 35.

224P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Kazimira Zubaka, Mila Akmadžića, Ivana Jarnjaka, Mate Granića, Franje Gregurića, Harisa Silajdžića, Janka Bobetka, Stjepana Mesića i drugih, 4. mart 1994.), str. 4.

ove potonje sa Hrvatskom.²²⁴ Rekao je i to da je godinu dana prijenego što je postignut sporazum stupio u kontakt s **Clintonom** predlažući muslimčan sporazum.²²⁵

- Tokom diskusije o sukobu, **Franjo Tuđman** je izjavio da su Muslimani pokušali da stvore muslimansku državu, najprije na srpskoj, a potom na hrvatskoj teritoriji.²²⁶ Dakle, oni su prvi napali Hrvate.²²⁷

> ***Čini se da Franjo Tuđman pokušava da opravda svoje djelovanje prikazujući se kao glavni akter.***

60. Dana 14. marta 1994., u Predsjedničkim dvorima (u Zagrebu) je održan sastanak **Franje Tuđmana** i drugih zvaničnika.

- Na tom sastanku, Franjo Tuđman je, sa svoje strane, izjavio da **Herceg-Bosna mora da dobije izbore na teritorijama koje kontrolira.**²²⁸

> ***Nekoliko dana prije potpisivanja Washingtonskog sporazuma, pokazuje se voljda se reafirmiše dominacija Hrvata na određenim teritorijama.***

61. U Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, 31. maja 1994. je održan sastanak **Franje Tuđmana** i drugih zvaničnika, među kojima je bio i Jadranko Prlić.

- Na tom sastanku, predsjednik **Franjo Tuđman** je izjavio da Muslimani koji su ostali u BiH ili koji se namjeravaju vratiti u BiH treba da se izjasne kao **Hrvati muslimanske vjere.**²²⁹

- **Jadranko Prlić** je na to postavio pitanje njihovog jezika i bošnjačke nacionalnosti i objasnio da je njihova uloga (misli

225P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Kazimira Zubaka, Mila Akmadžića, Ivana Jarnjaka, Mate Granića, Franje Gregurića, Harisa Silajdžića, Janka Bobetka, Stjepana Mesića i drugih, 4. mart 1994.), str. 55.

226P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Kazimira Zubaka, Mila Akmadžića, Ivana Jarnjaka, Mate Granića, Franje Gregurića, Harisa Silajdžića, Janka Bobetka, Stjepana Mesića i drugih, 4. mart 1994.), str. 6.

227P 08012 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Kazimira Zubaka, Mila Akmadžića, Ivana Jarnjaka, Mate Granića, Franje Gregurića, Harisa Silajdžića, Janka Bobetka, Stjepana Mesića i drugih, 4. mart 1994.), str. 6.

228P 08066 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i drugih zvaničnika, 14. mart 1994.), str. 14

229P 08288 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i drugih zvaničnika, među kojima je bio i Jadranko Prlić, 31. april 1994.), ET_0132-3773, str. 28.

se, Hrvata) da im dokažu suprotno (misli se, da nisu Bošnjaci).²³⁰

- **Franjo Tuđman** je odgovorio pojasnivši da Muslimanima treba objasniti da oni pišu hrvatskim jezikom i da bi se problem mogao riješiti uvođenjem zajedničke valute i zajedničkog jezika.²³¹

> ***Očigledno je da se i dalje stalno pokazuje volja da se neki Muslimani različitim sredstvima potčine Hrvatima.***

62. Na sastanku **Franje Tuđmana, Jadranka Prlića i Krešimira Zubaka**, koji je održan 2. septembra 1994. u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, **Franjo Tuđman** je pokazao do koje je mjere odlučan u ostvarivanju hrvatske države.²³²

- **Franjo Tuđman** smatra da, dok god **Alija Izetbegović**ne prihvati takav sporazum, HVO treba da jača svoje snage.²³³

> ***Tog datuma uspostavlja se hrvatsko-muslimanska federacija.***

63. Na sastanku **Franje Tuđmana, Gojka Šuška** i drugih zvaničnika Herceg-Bosne, među kojima su bili i **Jadranko Prlić i Ante Roso**, održanom **30. septembra 1994.** u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu, predsjednik **Franjo Tuđman** je izjavio da će Herceg-Bosna do ostvarivanja **Washingtonskih sporazuma** ostati sa HVO-om.²³⁴

- Takođe je govorio o činjenici da mnogi Hrvati napuštaju područja pod muslimanskom vlašću. Po **Jadranku Prliću**, Hrvati ta područja napuštaju zato što više ne vide zajedničku perspektivu.²³⁵

230P 08288 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i drugih zvaničnika, među kojima je bio i Jadranko Prlić, 31. april 1994.), ET_0132-3773, str. 29.

231P 08288 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana i drugih zvaničnika, među kojima je bio i Jadranko Prlić, 31. april 1994.), ET_0132-3773, str. 29.

232P 08448 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Krešimira Zubaka, Jadranka Prlića i drugih, 2. septembar 1994.), ET_01323954, str. 63

233P 08448 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Krešimira Zubaka, Jadranka Prlića i drugih, 2. septembar 1994.), 1D 33-0714, str. 13.

234P 08465 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Gojka Šuška i drugih zvaničnika, među kojima je bio i Jadranko Prlić, 30. septembar 1994.), str. 14.

235P 08465 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Gojka Šuška i drugih zvaničnika, među kojima je bio i Jadranko Prlić, 30. septembar 1994.), str. 16.

- **Jadranko Prlić** je predsjednika **Franju Tuđmana** takođe pitao da li je on za globalnu politiku.²³⁶

- Prije nego što je zaključio sastanak, **Franjo Tuđman** je podsjetio da su s Hrvatima sklopljeni neki dogovori, ali da je glavno da se pribavi oružje i da se riješe problemi s jednom, pa onda s drugom stranom.²³⁷

> ***Uprkos međunarodnim sporazumima, Franjo Tuđman i dalje pokazuje želju da "kontrolirše " situaciju Hrvata u Bosni i Hercegovini, ako treba i time što čenastaviti da ih snabdijeva oružjem.***

Analiza **konteksta** izvršena je na osnovu razmatranja 64 zapisnika razgovora **Franje Tuđmana** kako s predstavnicima bosanskih Hrvata, tako i sa vojnim osobljem Hrvatske vojske, odnosno sa sjednica Vijeća za obranu i nacionalnu sigurnost (VONS) i sastanaka druge vrste, npr. sa sjednica Vrhovnog državnog vijeća i sastanaka sa stranim zvaničnicima.

Na osnovu sinteze tih dokumenata može se konstatovati da je **Franjo Tuđman** oduvijek imao zamisao da **Herceg-Bosnu** pripoji **Hrvatskoj**, ali putem raznih pravnih rješenja poput referenduma, konfederacije ili federacije, te da je više puta mijenjao kurs.

Takođe je primjetna njegova stalna briga za saradnju s Muslimanima, što će neprekidno ponavljati, budući da je ona neophodna zbog srpske agresije, pri čemu naglašava ključnu ulogu međunarodne zajednice.

Što se tiče predstavnika bosanskih Hrvata, on je prilično kritičan i ukazuje na određene greške, te prestaje podržavati **Matu Bobana** koji postaje smetnja.

Republika Hrvatska je intervenisala u Bosni i Hercegovini, ali prije svega **putem dobrovoljaca** i oficira upućenih na lice mjesta, poput **Praljka, Petkovića ili Rose**. Materijalna pomoć je stalna tema njegovih diskusija.

Što se tiče direktne intervencije Hrvatske vojske (HV), ona je izgleda bila veoma ograničenih razmjera, ako je

236P 08465 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Gojka Šuška i drugih zvaničnika, među kojima je bio iJadranko Prlić, 30. septembar 1994.), str. 16.

237P 08465 (Zapisnik sa sastanka Franje Tuđmana, Gojka Šuška i drugih zvaničnika, među kojima je bio iJadranko Prlić, 30. septembar 1994.), str. 21

uopšte postojala. **Franjo Tuđman** stalno pominje međunarodnu zajednicu i pitanje sankcija.

Vidi se da on nikada nije htio konfrontaciju s **međunarodnom zajednicom** i da je bio primoran da prizna postojanje granica, te da je čak predložio da se na granice razmjesti UNPROFOR

U krajnjoj instanci, čini mi se da stav Tuđmana, koji je on ponovio mnogo puta u ta 64 razgovora, protivrječi tezi o udruženom zločinačkom poduhvatu za koji tereti tužilaštvo.

B) Sastanci u Predsjedništvu Republike Bosne i Hercegovine

Da bih stekao jasniju sliku o stavovima muslimanske strane, morao sam da se okrenem prema Sarajevu i Predsjedništvu Republike Bosne i Hercegovine kako bih pronašao tragove razgovora između Alije Izetbegovića i njegove okoline, vođenih u istom tonu kao i razgovori u Zagrebu.

Pozabavio sam se, dakle, zapisnicima Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i drugim dokumentima. Za razliku od mase *transkripata* iz Zagreba, imao sam priliku da analiziram svega **šest** najrelevantnijih dokumenata.

Analizom raznih dokumenata Predsjedništva BiH, otkriva se da je sukob između Hrvata i Muslimana proistekao iz duboke nesaglasnosti između političara i raznih grupacija u vezi sa sudbinom **Bosne i Hercegovine** o kojoj se imalo odlučiti referendumom 29. februara 1992. godine.

Čitanjem zapisnika sa sjednica Predsjedništva Bosne i Hercegovine, te drugih dokumenata vezanih za Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, otkriva se tripartitni karakter sukoba koji se u Bosni i Hercegovini odvijao od 1992. do 1994. godine.

Iako je u intervjuu **Franje Borasa**, koji je u to vrijeme bio član Predsjedništva RBiH, istaknuto da je prije referenduma 29. februara i 1. marta 1992. postojala stvarna sloga između Hrvata i Muslimana,²³⁸ što dokazuje sporazum o jednakosti tri naroda Bosne koji su postigli čelnici SDA (Stranka demokratske akcije) i HDZ-a (Hrvatska demokratska

238 1D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 2

zajednica), vidi se da su različiti entiteti od kojih se sastojala R BiH htjeli da Bosna i Hercegovina bude priznata kao nezavisna država od strane međunarodne zajednice, ali da su se Muslimani, za razliku od Hrvata, odlučnosuprotstavljali stvaranju R BiH koja bi se sastojala od regiona zasnovanih na nacionalnom sastavu: "Teško je fiksirati neki datum ili događaj. Ja bih razloge nesuglasja i oružanih sukobljavanja koji su iz njih proizašli radije tražio u različitim ciljevima politike vodstva dvaju naroda, a među tim ciljevima prvi i najvažniji je ustrojstvo BiH sukladno interesima naroda koje ta vodstva zastupaju."²³⁹

Alija Izetbegović to neslaganje pominje u govoru koji je 25. februara 1992. održao pred članovima SDA u Sarajevu, uoči glasanja za nezavisnost BiH na referendumu 29. februara 1992. godine.²⁴⁰ Predsjednik **Izetbegović** govori o pregovorima koji su vođeni u okviru **Lisabonske konferencije** 21. i 22. februara 1992. godine. Vidljivo je da je projekat o kome se govorilo sadržavao tri ključna elementa. Prema prvom, R BiH će zadržati svoje historijske i sadašnje granice. Prema drugom, oko koga su izbila sva neslaganja, R BiH se dijeli na različite regione na osnovu etničkog sastava. Najzad, po trećem elementu, precizira se da će sve što bude učinjeno u budućnosti, biti učinjeno u prisustvu i uz garancije EZ.

On, međutim, precizira da Hrvati veoma oklijevaju u izjašnjavanju i da će poslušati samo ono što im budu rekli politički rukovodioci iz Zagreba, a njihov glas je neophodan da bi Muslimani iz R BiH izašli iz Jugoslavije: "Hrvati [...] su pokolebani. Oni imaju stalne konsultacije iz Zagreba i danas ima vijesti, za nas neprijatnih, s te strane: oni ne prestaju s podsticanjem hrvatskog elementa ovdje da nam stavi nož pod grlo u zadnji momenat i da zahtijeva izmjenu pitanja, da zahtijeva konfederalizaciju, itd. itd."

Zabrinjava ga činjenica da bi Hrvati mogli da se kolebaju do posljednjeg trenutka, da bi na kraju na referendumu nametnuli koncept konfederacije.

Izetbegović takođe govori o svojoj zabrinutosti u vezi sa sastankom Karadžića i Bobana predviđenim da se održi u Grazu 26. februara 1992., te s činjenicom da se čini da su njih dvojica pristalice podjele R BiH: "Saopćio je da ima još

2391D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva R BiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 2.

2401D 02720 (Članak iz lista Dani: "Alija Izetbegović i lisabonska tajna").

jednu neprijatnu vijest jer se 'sutra sastaju Karadžić i Boban u Grazu. To je jedan tajni sastanak za koji ne znam de li će biti objavljen, za sada nije objavljeno, ali sastanak imaju. Dakle, sudbina Bosne kao države nije riješena još uvijek. Ne treba se suviše zanositi u nekom smislu da dobijemo pristanak međunarodne zajednice, da dobijemo vrlo čvrste izjave Amerike, Evrope, svih ovih zemalja, da će stati iza toga', upozorio je, navodeći da neki akteri ne odustaju od ideje o podjeli BiH: Na koji način se to može uraditi? Može se uraditi da se stvori jedan haos i da u toj situaciji oni gore kažu: 'Pa dobro, nećemo mi ovdje požara'. Smirivanje požara ovdje ide na očuvanje Bosne i Hercegovine i na onemogućavanje njene podjele. Podjela se može izvršiti jedino u slučaju haosa i oni neće do zadnjeg trenutka dignuti ruke od toga. To pokazuje i ovaj sutrašnji sastanak. Ide se još ponovo na to, nije tosvršena stvar."²⁴¹

"U takvoj situaciji, kad je haos, haos odgovara jačem. Kad se pogase, ono što se kaže, svjetla u krčmi, onda je najveći u prednosti. Oni slabiji će dobiti batine. Nama odgovara nekakav red i zakon u toj Bosni i Hercegovini, neka kontrola, da gore svjetla, da neki nadzor postoji. Nama ne odgovara stanje haosa. Stanje haosa odgovara onome koji je jači. Mi nismo jača strana, fizički i tehnički u oružanom smislu. Nismo jača strana! Mi imamo možda nešto jači moral da se održimo i to je dobra stvar; da u narodu ima spremnosti da se bori." Ovaj dokument jasno odražava tenzije koje su već postojale između različitih zajednica uoči referendumu.

U dokumentu koji sadrži intervju s **Franjom Borasom**,²⁴² članom Predsjedništva BiH, konkretnije se govori o neslozi između Hrvata i Muslimana, te o učešću Srba u tom sukobu. On pominje činjenicu da su Muslimani zauzeli određene teritorije Bosne i Hercegovine koje su ranije držale snage HVO-a, ali pojašnjava da je razlog tome i činjenica da HVO nije uspio da vrati sektore koje su zauzeli Srbi: "Tome vodstvu jasno je da za svoju buduću federativnu jedinicu mora osigurati neki prostor. Znajući **da ne mogu povratiti područja koja su Srbi osvojili**, oni su posegnuli za hrvatskim prostorima u srednjoj Bosni i dijelovima Hercegovine. Oni su, sudeći po zadnjim izjavama Alije Izetbegovića, voljni prihvatiti čak i konfederativno uređenje,

2411D 02720 (Članak iz lista Dani: "Alija Izetbegović i lisabonska tajna") str. 3.

2421D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva R BiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 2.

osobito sada nakon ovladavanja dijelovima teritorija BiH koje je prije držao HVO."²⁴³

Borastakođe ističe da su Muslimani, da bi osvojili teritorije, izabrali da napadnu Hrvate, slabije protivnike, radije nego Srbe, jer u protivnom ne bi mogli da zadrže kontrolu: "Vjerujem kako je upravo procjena da će ratom stečeno biti moguće legalizirati pokrenula muslimansku ofenzivu u srednjoj Bosni. Kada su se muslimanski vođe uvjerali da neće moći pod majorizaciju najbrojnijega naroda staviti cijelu BiH, onda su se usmjerili na vojno zauzimanje prostora. Naravno, išli su linijom manjeg otpora pa nisu udarili na Srbe u istočnoj Bosni, nego na Hrvate, koji su slabiji protivnik."²⁴⁴

Boras pominje činjenicu da su se hrvatsko-muslimanski odnosi pogoršali između 1992. i 1993. godine, ali ipak objašnjava da su oba naroda u tom sukobu gubitnici jer se njime doprinijelo jačanju projekta političara koji se zalažu za veliku Srbiju: "Najviše će izgubiti muslimanski i hrvatski narod. **Ovo što se sada događa ostvarenje je želja velikosrpskih političara.**"²⁴⁵

Boras ističe da su se Hrvati, zbog agresija na njih od strane Muslimana, približili zajedničkom neprijatelju, Srbima: "Pitanje je ima li više smisla govoriti o zajedničkom neprijatelju. U BiH traje otvorena agresija Armije BiH na hrvatski narod, na njegov povijesni prostor. Tijekom posljednjih nekoliko mjeseci **hrvatski narod neusporedivo više strada od agresije Armije BiH nego od srpske agresije. Samo je muslimansko vodstvo krivo što su Hrvati ponegdje prinuđeni tražiti pomoć od toga zajedničkog neprijatelja i na taj mu način davati materijala za medijsku kampanju.**"²⁴⁶

Konačno, Boras govori o hrvatskoj politici u regionu, koja je prvo morala da se nosi sa srpskom agresijom, da bi se zatim suočila s muslimanskom: "Govoreći o hrvatskoj politici u BiH,

2431D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 1.

2441D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 1 i 2.

2451D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 3.

2461D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 3

treba imati u vidu nekoliko njezinih segmenata. Jedan od njih, svakako i najvažniji, jest obrana hrvatskoga naroda i njegovih područja u BiH, prije od srpske, a sada i od muslimanske agresije."²⁴⁷

Iz analize ovih dokumenata u cjelini proističe da je uloga **međunarodne zajednice** bila da posluži kao pregovarački teren u cilju iznalazjenja rješenja za sukob Hrvata i Muslimana.

To ilustruje jedan dokument koji sadrži transkript dijela sjednice Predsjedništva Bosne i Hercegovine, održane 21. oktobra 1993. godine.²⁴⁸ U njemu se pominje činjenica da je Međunarodni Crveni krst odigrao značajnu ulogu u razmjeni zarobljenika između ABiH i HVO-a.

Isto tako, u govoru koji je održao 25. februara 1992. godine,²⁴⁹ **Izetbegović** pominje događaje koji su se odigrali tokom Lisabonske konferencije, održane 21. i 22. februara 1992., a organizovane kao drugi krug pregovora o budućem ustavnom uređenju RBiH. U tom dokumentu, Izetbegović pominje da je saznao da se za RBiH predlaže konfederativno uređenje i da to predlaže EZ, a ne strane koje vode pregovore: "Mi smo nakon prvog dana razgovora, navečer, od Evropske zajednice dobili jedan papir, prvu verziju. Mi smo tamo dobili dva papira, ja sad govorim o prvom papiru, koji smo dobili prve večeri i koji nas je jednostavno, ako ništa drugo, konsternirao. Taj papir je predviđao konfederalno uređenje Bosne i Hercegovine i došao je, na naše čuđenje, od strane Evropske zajednice, ne kao prijedlog nekih od ovih partnera, nekih od ovih stranaka, nego obrnuto, baš od Evropske zajednice."²⁵⁰

Po Izetbegoviću, taj prijedlog je odgovarao samo Srbima i Hrvatima, ali ne i Muslimanima. Posrijedi je zapravo bio samo prijevod srpskog prijedloga na engleski jezik, u kome se RBiH priznaje kao nezavisna država koja zadržava svoje tadašnje granice, ali se za RBiH predlaže da postane konfederalna država sačinjena od tri "države", a za Sarajevo da dobije ekstrateritorijalni status.

2471D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 3 i 4.

2481D 02304 (Pisani transkript snimka sjednice Predsjedništva Bosne i Hercegovine od 21. oktobra 1993.).

2491D 02720 (Članak iz lista Dani: "Alija Izetbegović i lisabonska tajna") str. 2 i 3.

2501D 02720 (Članak iz lista Dani: "Alija Izetbegović i lisabonska tajna") str. 2

U očima Evropske zajednice, situacija u BiH je 1992. bila specifična i nijedan od prijedloga svake od strana nije mogao da bude uzet u obzir stoprocentno: "Pregovarači Evropske zajednice su odgovorili da mi moramo imati u vidu specifičnu situaciju Bosne i Hercegovine, da se njima čini da mi to nemamo u vidu i da ničija opcija u cijelosti ne može proći. Oni nama kažu: Mi znamo šta je vaš cilj, nezavisna Bosna i Hercegovina, imate je. Njihov je cilj reorganizacija Bosne i Hercegovine i vi to ne možete osporavati. Imajte u vidu da dva naroda to traže."²⁵¹

Mogu se citirati i dokumenti u kojima se pominje zapisnik sa sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 7. februara 1994. godine,²⁵² kao i sa sjednice Skupštine Predsjedništva, održane od 28. do 30. marta 1994. godine.²⁵³ Tu se pominju različiti pregovori vođeni pod okriljem međunarodne zajednice, bilo Evropske zajednice ili Ujedinjenih nacija, a u cilju postizanja mirovnih sporazuma kojima bi se okončao sukob između Hrvata i Muslimana.

Franjo Boras, član Predsjedništva RBiH, u svom intervjuu od 23. jula 1993. izjavio je da se odgovornost za neuspjeh **Vance-Owenovog plana** može pripisati Srbima koji su odbili kartu podjele po provincijama koju su predložili Vance i Owen: "Međutim, kako je **Vance-Owenov plan** propao u prvom redu zbog toga što srpska strana nije htjela prihvatiti kartu provincija koju su predložili Vance i Owen, jasno je da Srbi neće prihvatiti ni prijedlog konfederativnog ustrojstva koji uključuje tu kartu, pa muslimansko vodstvo zna da sa sigurnošću može računati samo s prostorom kojim ovlada Armija BiH."²⁵⁴

Čitajući zapisnik sa sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 7. februara 1994., možemo da primijetimo da je i Predsjedništvo bilo protiv **Owen-Stoltenbergovog** plana koji je predložen nakon neuspjeha **Vance-Owenovog plana**. Naime, po riječima **Ive Komšića**, člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, tim planom predviđala se brza podjela BiH kako bi se okončao sukob,

2511D 02720 (Članak iz lista Dani: "Alija Izetbegović i lisabonska tajna") str. 3.

2521D 01367 (Zapisnik sa sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 7. februara 1994.).

2531D 01435 (Zapisnik sa sjednice Skupštine Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine održane od 28. do 30. marta 1994.).

2541D 02473 (Intervju s Franjom Borasom, članom Predsjedništva RBiH, o odnosima između Hrvata i Muslimana i okončanju sukoba u Bosni i Hercegovini, 23. juli 1993.) str. 2.

čemu se RBiH protivila: "Ali mi bismo morali njima dati do znanja da se pregovori ne mogu okončati na temelju ovog Ovenovog i Stoltenbergovog plana o uniji tri nacionalne države. Jer, uzmite zadnje izjave i Ovena i Stoltenberga koje su pred kućom, on govori da treba BiH pod hitno podijeliti, da je to rješenje da će se rat zaustaviti. I u ovoj situaciji vidite drskosti njegovog bezobrazluka. On ne vodi računa, njega ne zanima šta će ko misliti. On gura i dalje, dakle, to svoje. Uporno. Evo ga u Beogradu, došao je gore. Oni guraju tu svoju liniju. Baš njih briga i za mrtvima i za ovo i za ono. A mi svi znamo da rat traje zbog njegovog koncepta. Jer sve dok postoji taj koncept kao takav, za svako selo će se voditi rat u ovakvoj državi. I to će trajati dok se ne istrijebe stanovnici ili sela ili gradova. Nikad se Muslimani neće pomiriti s tim da Here budu u nečijoj drugoj vlasti zato što su vojno oslabili."²⁵⁵

Donja tabela pomoći će da se izjave date u **Zagrebu** i u **Sarajevu** stave u kontekst političkih događaja iz tog vremena:²⁵⁶

1. 12. 1918.	Prva Jugoslavija, monarhija, Kralj Srbije Petar I
29. 11. 1945.	Federativna Narodna Republika Jugoslavija
19. 7. 1956.	Brionska konferencija
7. 4. 1963.	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
4. 10. 1980.	Smrt Tita
6. 12. 1990.	Izbor Miloševića
21. 12. 1990.	Stvaranje Srpske Krajine
16. 5. 1991.	Pripajanje Srpske Krajine Republici Srbiji
25. 6. 1991.	Nezavisnost Republike Slovenije i Republike Hrvatske
juli-avgust 1991.	Oružani incidenti u Hrvatskoj srpskih oružanih snaga uz pomoć Jugoslovenske Narodne Armije
27. 8. 1991.	Osnivanje Badinterove komisije
7. 9. 1991.	Početak rada Konferencije o Jugoslaviji
25. 9. 1991.	Rezolucija 713 SB UN: embargo na isporuke oružja za SRJ
25. 10. 1991.	Osnivanje Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini
18. 11. 1991.	Osnivanje Hrvatske Zajednice Herceg-Bosne
23. 12. 1991.	Priznanje nezavisnosti Hrvatske i Slovenije od strane Njemačke, Vatikana i Austrije

2551D 01367 (Pisani transkript snimka sjednice Predsjedništva Bosne i Hercegovine od 7. februara 1994.)str. 6 i 7.

256Činilo mi se da nije potrebno u fusnotama navoditi izvore u vezi s opštepoznatim događajima, to suistorijske činjenice koje se ne moraju dokazivati, no treba naglasiti da su svi ti događaji pomenuti udokumentima koji su uvršteni u spis ili su ih pominjali svjedoci

2. 1. 1992.	Sporazum o prekidu vatre između Tuđmana i Miloševića
9. 1. 1992.	Osnivanje Republike Srpske
21. 2. 1992.	Rezolucija 743: osnivanje UNPROFOR-a
1. 3. 1992.	Nezavisnost BiH (referendum)
18. 3. 1992.	Potpisivanje plana Carrington-Cutileiro od strane Izetbegovića, Karadžića i Bobana
6. 4. 1992.	Priznanje nezavisnosti Bosne i Hercegovine od strane EU
27. 4. 1992.	Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora)
15. 5. 1992.	Rezolucija 752: traži da se hrvatske trupe povuku iz BiH ili da se stave pod nadležnost Vlade BiH
30. 5. 1992.	Rezolucija 757: ponovni zahtjev za povlačenje hrvatskih trupa
16. 11. 1992.	Rezolucija 787: ponovni zahtjev za povlačenje hrvatskih trupa
3. 12. 1992.	Izveštaj generalnog sekretara Ujedinjenih naroda Generalnoj skupštini (A/47/747)
18. 12. 1992.	Rezolucija 798: zahtjev za zatvaranje zatočeničkih centara u BiH, posebno onih za žene
3. 1. 1993.	Prezentacija Vance-Owenovog plana u Ženevi (podjela BiH u 10 provincija)
22. 2. 1993.	Rezolucija (MSKJ)
5.-6. 5. 1993.	Odbacivanje Vance-Owenovog plana od strane Skupštine Republike Srpske u BiH
25. 5. 1993.	Rezolucija 827(MSKJ)
20. 8. 1993.	Prezentacija Owen-Stoltenbergovog mirovnog plana: podjela BiH u 3 konstitutivne republike: srpsku (51%), bošnjačku (30%) i hrvatsku (16%)
24. 8. 1993.	Rezolucija 859 (nastavak opsade Mostara)
28. 8. 1993.	Proglašenje Hrvatske Republike Herceg-Bosne
9. 1. 1994.	Sastanak Tuđmana i Izetbegovića u Bonnu
1. 3. 1994.	Washingtonski sporazum (Osnivanje hrvatsko-muslimanske federacije Bosne i Hercegovine)
4. 3. 1994.	Rezolucija 900: izražava se zabrinutost zbog situacije u Mostaru i pozdravljaju se pomaci u mirovnom procesu između hrvatskih i muslimanskih rukovodilaca u Bosni
25. 4. 1994.	Osnivanje "Kontaktne grupe" od strane SAD-a, Rusije, Velike Britanije i Francuske
5. 7. 1994.	Mirovni plan "Kontaktne grupe"
8. 9. 1995.	Ženevski sporazum između država Kontaktne grupe, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i SRJ
1. 11. 1995.	Početak mirovnih pregovora u Daytonu (SAD)
21. 11. 1995.	Daytonski sporazumi (Mirovni plan za Bosnu)

U donjoj tabeli daje se pregled datuma događaja navedenih u Optužnici.

juni 1992.	HVO preuzima kontrolu nad gradom Stocem
1. 7. 1992.	HVO preuzima kontrolu nad gradom Varešom
3. 9. 1992.	Osnivanje logora na Heliodromu
oktobar 1992.	Preuzimanje vlasti u gradu Mostaru od strane HVO-a
23. 10. 1992.	Napad HVO-a na ABiH u gradu Prozoru
24. 10. 1992.	Hapšenje muškaraca i zatočenje u osnovnoj školi u Ripcima, opština Prozor
24. 10. 1992. (ili približno tog datuma)	Napad na selo Paljike u opštini Prozor Okršaji između ABiH i HVO-a u Gornjem Vakufu. HVO je preuzeo kontrolu nad više fabrika i nad zgradom MUP-a
6. 1. 1993.	U Gornjem Vakufu istaknuta je hrvatska zastava. Jedan policajac HVO-a pucao je na jednog vojnika ABiH koji ga je htio kidnapovati.
11. i 12. januar 1993.	Otvorene borbe između HVO-a i ABiH u Gornjem Vakufu
18. 1. 1993.	Napadi i vatra iz artiljerijskog oružja od strane HVO-a, preuzimanje kontrole u Gornjem Vakufu od strane HVO-a
januar 1993.	Polijski sat u gradu Mostaru
početak aprila 1993.	Ultimatum HVO-a u Mostaru
početak aprila - 15. april	Ultimatum HVO-a u Sovićima i Doljanima
april 1993.- mart 1994.	Zločini koje je počinio HVO u gradu Ljubuški i u Vitina Otoku.
april 1993.- april 1994.	Zatočenje Muslimana u Zatvoru u Dretelju
17.-18. april 1993.	Hapšenja i zatočenja u Školi u Sovićima, strijeljanje četiri muškarca i zlostavljanja.
približno 17.-19. april 1993.	Napadi na Parcane, Lizoperce i Tošćanicu, opština Prozor
18. 4. 1993.	Premještanja iz Škole u Ljubuškom
18.-22. april 1993.	Uništavanje vjerskih objekata u Sovićima i Doljanima
18.- 23. april 993.	Zatočenja na Ribnjaku, Jablanica
20. 4. 1993.	Hapšenja uglednih Muslimana u Stocu
20. 4. 1993.	Hapšenja i zatočenja muškaraca Muslimana, među kojima su bili ugledni građani Čapljine
proljeće - kraj 1993. godine	Hapšenja i zatočenja muškaraca Muslimana (Srednja škola, Zgrada "Unisa", Zgrada vojne policije i Ministarstvo unutrašnjih poslova)
17. 4. - 4. 5. 1993.	Pljačkanje imovine Muslimana u Jablanici
maj 1993. - mart 1994.	Zločini nad Muslimanima na Heliodromu
9. 05. 1993.	Napad HVO-a na Mostar
10. 05. 1993.	Zlostavljanje 12 muškaraca Muslimana na Mašinskom fakultetu u Mostaru
8.06.1993. -	Zatočenja Muslimana u zatvoru u Gabeli

april 1994.	
juni - sredina avgusta 1993.	Napadi na civile Muslimane, pljačkanje imovine u Dugama, Lugu, Lizopercima, Skrobućanima, Parcanima, Munikozama, Podonisu i Gračanici, te okolini.
juni 1993. - mart 1994.	Zatočenja u logoru u Vojnom
sredina juna 1993.	Deložacije Muslimana u zapadnom Mostaru od strane HVO-a
30.06. 1993.	Napad na kasarnu Tihomir Mišić i zatočenja muškaraca Muslimana na Heliodromu i u Dretelju
6. 7. 1993.	Deportacije iz sela Prenj u opštini Stolac
13. 7. 1993.	Deportacije, premještanja i ubijanje dviju žena u opštini Čapljina
sredina jula 1993.	Novi napad HVO-a, premještanja i deportacije u opštini Mostar
31. 7. 1993.	Korištenje 50 zatočenih Muslimana na linijama fronta u Prozoru
kraj jula 1993.	Uništavanje imovine i kuća u opštini Stolac
juli i avgust 1993.	Zatočenja žena, djece i starijih osoba u Prozoru
avgust i septembar 1993.	Premještanje žena, djece i starijih osoba u Čapljinu. Glavna operacija odigrala se 23. avgusta.
4. i 5. avgust 1993.	Uništenje imovine i deportacije u Stocu
24. 8. 1993.	Napadi u okolini grada Mostara: Raštani, Hidroelektrana i kasarna "Tihomir Mišić"
kraj avgusta 1993.	HVO je primorao civile da idu na teritorije pod kontrolom ABiH i nastavio da proganja one koji su ostali u Prozoru.
septembar 1993.	Deportacije Muslimana u Centar II
18. 10, 1993.	Hapšenje šest pripadnika ABiH i zlostavljanje u Varešu
21. i 22. oktobar 1993.	Napad na selo Kopjari, opština Vareš
23. 10. 1993.	Hapšenja muškaraca – civila i vojnika – muslimanske nacionalnosti, u opštini Vareš
23. 10. 1993.	Napad na selo Stupni Do
8. 11. 1993.	Rušenje Starog mosta u Mostaru